

© Artimedia

2024

VRIJ SPEL?!

Reset de blik op vrijetijdsbeleid: kinderen en jongeren in armoede spelen mee.

Vlaanderen
verbeelding werkt

DIT WAS VRIJ SPEL?!

Vrij Spel?! brengt goede praktijken samen waarbij kinderen en jongeren in armoede en hun recht op vrije tijd centraal staan. Vanuit praktijken, noden en uitwisseling kwamen de betrokken actoren tot beleidsaanbevelingen: “Reset je blik op vrijetijdsbeleid: kinderen en jongeren in armoede spelen mee.”

Met deze publicatie willen we het verscheidene, eigene en waardevolle werk tonen via goede praktijken. Tegelijk dienen ze als voeding en toetssteen voor de beleidsaanbevelingen. Met onze baseline ‘reset je blik op het vrije tijdsbeleid’ vragen we met Vrij Spel?! om de normen die vandaag heersen over wat vrije tijd is en wat nodig is om vrije tijd te beleven, in vraag te stellen en te herdenken. En dit samen met kinderen, jongeren en organisaties die een brug maken naar gevestigde medespelers en beleidsmakers.

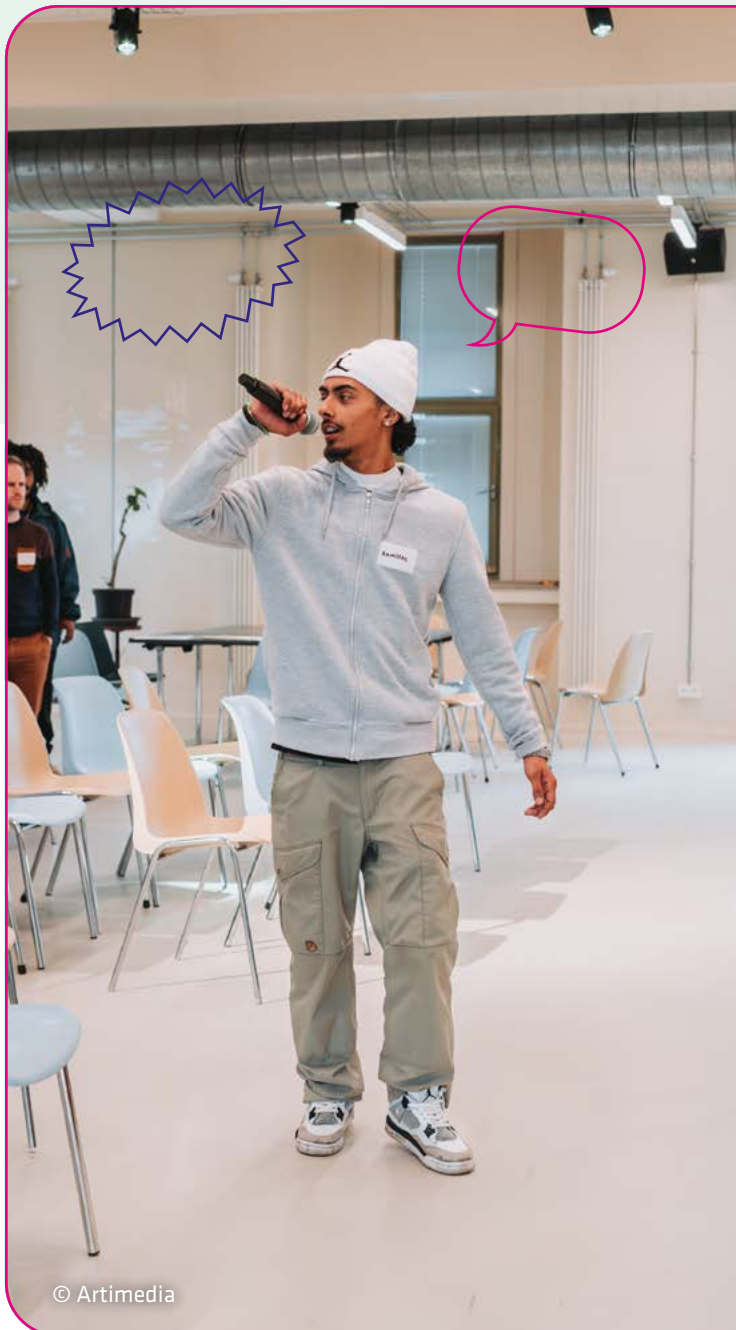
Het Departement Cultuur, Jeugd en Media, team Jeugd, betrok Dēmos vzw in het kader van het engagement dat de minister van Jeugd nam in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, met als doel noden, uitdagingen, kansen en krachten van kinderen en jongeren in armoede in beeld te brengen. Via een participatief traject werden goede praktijken in de kijker gezet en beleidsaanbevelingen gefor-

muleerd. We vertrokken daarbij niet van een wit blad, maar vanuit het vooronderzoek van KeKi (2023), dat 5 thema’s naar voor bracht:

- “Georganiseerde” en “ongeorganiseerde” vrije tijd
- Veiligheid, vertrouwen en een relatie zijn essentieel
- Meer dan het aanpakken van financiële drempels
- Armoede op kruispunten
- Rol leefomgeving en ouders of opvoedingsverantwoordelijke

© Artimedia

© Artimedia

Dit gaf ons alvast de nodige startolie om met de stuurgroep te starten. Betonne Jeugd, KeKi, vzw Jong, De Ambrassade, JES vzw, het Netwerk tegen Armoede en Yeboah (artiestennaam 'AKB'), team jeugd van het Departement CJM deelden inzichten, goede praktijken en kritische reflecties. De stuurgroep werkte aan een gezamenlijk kader en gaf het een naam: Vrij Spel?!

Betonne Jeugd zorgde ook voor een inbreng van de jongeren zelf tijdens de reflectiemomenten, maar een echt diepgaand participatietraject met kinderen en jongeren konden we niet kwalitatief opbouwen binnen het beperkte tijdsbestek. Terwijl we participatie toch vooropstellen in de aanbevelingen. We werkten met brugorganisaties en brugfiguren. We maakten de keuze om jongeren hun stem te laten horen én wegen in dit traject via creatieve workshops, inspelend op wat Yeboah met Chapp de mic in huis heeft. Hij ging naar ArktoS, Cachet en Chapp de mic. Zo maakten jongeren van verschillende organisaties samen een hiphopsong en podcasts. Verschillende jongeren namen ook deel aan het event Vrij Spel?! Ze deelden hun getuigenissen en ervaringen aan de dialoogtafels, en sloten met hun creatieve werk de dag af. Straf.

“We kunnen van elkaar leren. Jij bent volwassen, ik niet, dus behandel me niet zo. Maar ik kan van jou leren en jij van mij.” Jongere van Chapp de mic na de dialoogtafels op Vrij Spel?!

We deden 14 interviews met goede praktijken. Zij deelden hun verhaal, inzichten en noden. Je leest ze in deze publicatie. Geen verhaal is volledig, elk focust op bepaalde deelwerkingen. In de toekomst hopen we hier nog meer sectoren in te horen, voor nu kregen we een stevige dosis en een diversiteit aan goede praktijken in beeld. Hun verhalen stuwden op hun beurt de beleidsaanbevelingen.

De wisselwerking met de praktijk in de opmaak van de beleidsaanbevelingen was heel belangrijk. Naast de interviews, brachten we twee expertenpanels samen met ervaringsdeskundigen, de stuurgroep, armoedeverenigingen en jeugdorganisaties. Zij reflecteerden op de aanzet, gaven ons nieuwe inzichten en bepaalden de zwaartepunten. Een laatste input kwam er op Vrij Spel?! zelf. Op dit event kon het publiek het eerste deel kennismaken met 8 organisaties, goede praktijken, om vervolgens in dialoog te gaan over de aanbevelingen.

Bestaande rapporten, manifesten, memoranda en adviezen vormden tot slot ook onze blik. Er zit een leeslijst achteraan, en het loont de moeite die publicaties door te nemen. Waar we hier soms thema's, uitdagingen of noden slechts aantikken, vind je daar verdiepende getuigenissen, onderzoeken en oproepen.

Samenwerking en netwerking was de basis van dit traject en dit komt heel vaak terug in de verschillende praktijkverhalen en aanbevelingen. Het zijn geen soft skills, maar daadkrachtige werkinstrumenten die leiden tot verandering. Stel je eigen normen in vraag, laat je uitdagen door hoe anderen vrije tijd beleven of aan vrijetijdsbeleid werken. En in de eerste plaats door zij die in armoedesituaties leven. Bouw samen aan nieuwe verbanden, kaders en verhalen.

© Artimedia

INHOUD

Dit was Vrij Spel?! ----- 2

Goede praktijken----- 7

1. Gewoon Gezin zijn - Gezinsvakanties centrum Kauwenberg-----8
2. Open creatieve ruimte - Chapp de mic ----- 11
3. Maatwerk en toeleiding - Brede school Beringen-----13
4. Partnerschappen en maatwerk - Cirkus in Beweging -----15
5. Hit the City - wijkcentrum De Kring-----18
6. Outreachen naar creatief talent - Klub Karbon ----- 20
7. Netwerken en flexibiliteit - KSA----- 22
8. Bruggen bouwen - Lejo vzw ----- 24
9. Mobiel met Barak 2340 - Beerse ----- 26
10. Sterke stedelijk leiders - Loupix, Nakama en speelpleinwerking ----- 28
11. Rechtvaardigheid en inspraak - Betonne Jeugd----- 30
12. Vrijwilligen in het buitenland - Tumult ----- 32
13. Vanzelfsprekend op maat - VDS vakantiewerkingen ----- 34
14. Basketstimuleringsproject in scholen - Wolfpack ----- 36

Aanbevelingen voor het Vlaamse beleid ----- 39

Stel de norm in vraag en zet de kinderrechten centraal -----	40
1. Maak van participatie een speerpunt -----	41
2. Denk integraal: stimuleer samenwerking en afstemming met andere levensdomeinen -----	44
3. Denk integraal: het bestrijden van kinderarmoede vraagt een integraal beleid -----	47
4. Zet meer in op integrale basiswerkingen -----	50
5. Innoveer én investeer duurzaam in bewezen werkvormen -----	53
6. Zorg voor een betaalbaar en beter bekend vrijetijdsaanbod -----	56
7. Investeer in de toegankelijkheid van het brede vrijetijdsaanbod -----	59
8. Stimuleer de ontwikkeling van veilige en toegankelijke publieke ruimtes -----	62

Podcasts en cypher ikv vrij spel?! ----- 65

Leeslijst ----- 66

Met dank aan

Het Netwerk tegen Armoede, Betonne jeugd, JES, Keki, vzw Jong, de Ambrassade, Chapp de mic en het departement Cultuur, Jeugd en Media, team Jeugd die tijd, feedback, input en vertrouwen staken in dit traject.

Wolfpack Nation, Nakama en Loupix, VDS, Centrum Kauwenberg, brede school Beringen, cirkus in beweging, de dienst Armoede en maatschappelijke integratie van Beerse, KSA, Chiro, Lejo vzw, Hit the City, Tumult vzw, Klub Karbon, Ttropicico en PSC Open huis om ons aan te stoken en te motiveren door jullie verhalen en inzichten te delen.

GOEDE PRAKTIJKEN

GP 1

GEWOON GEZIN ZIJN, GEZINSVAKANTIES CENTRUM KAUWENBERG

Centrum Kauwenberg heeft een project met gezinnen met uit huis geplaatste kinderen. Ze gaan met deze gezinnen op vakantie of op uitstap. Het doel is om samen als gezin vrije tijd te beleven, ontspanning te ervaren en herinneringen op te bouwen.

Uit huis geplaatste kinderen verblijven in een pleeggezin of in een voorziening.

Hiervoor is een samenwerking met jeugdhulp, jeugdzorg en vrijetijdsaanbieders nodig. De ouders worden zoveel mogelijk ontzorgd. De enige voorwaarde is dat de ouder zelf op die momenten ouder wil zijn.

**“Een avondwandeling met
de tieners langs de kust.
De ouders met de kleintjes
genieten van wat rust. Gaan
paardrijden of graffiti spuiten
of heerlijk op het strand
spelen buiten. Altijd met het
gevoel van ‘ik hoor erbij.’”**

- Fragment uit het gedicht van Patricia,
centrum Kauwenberg

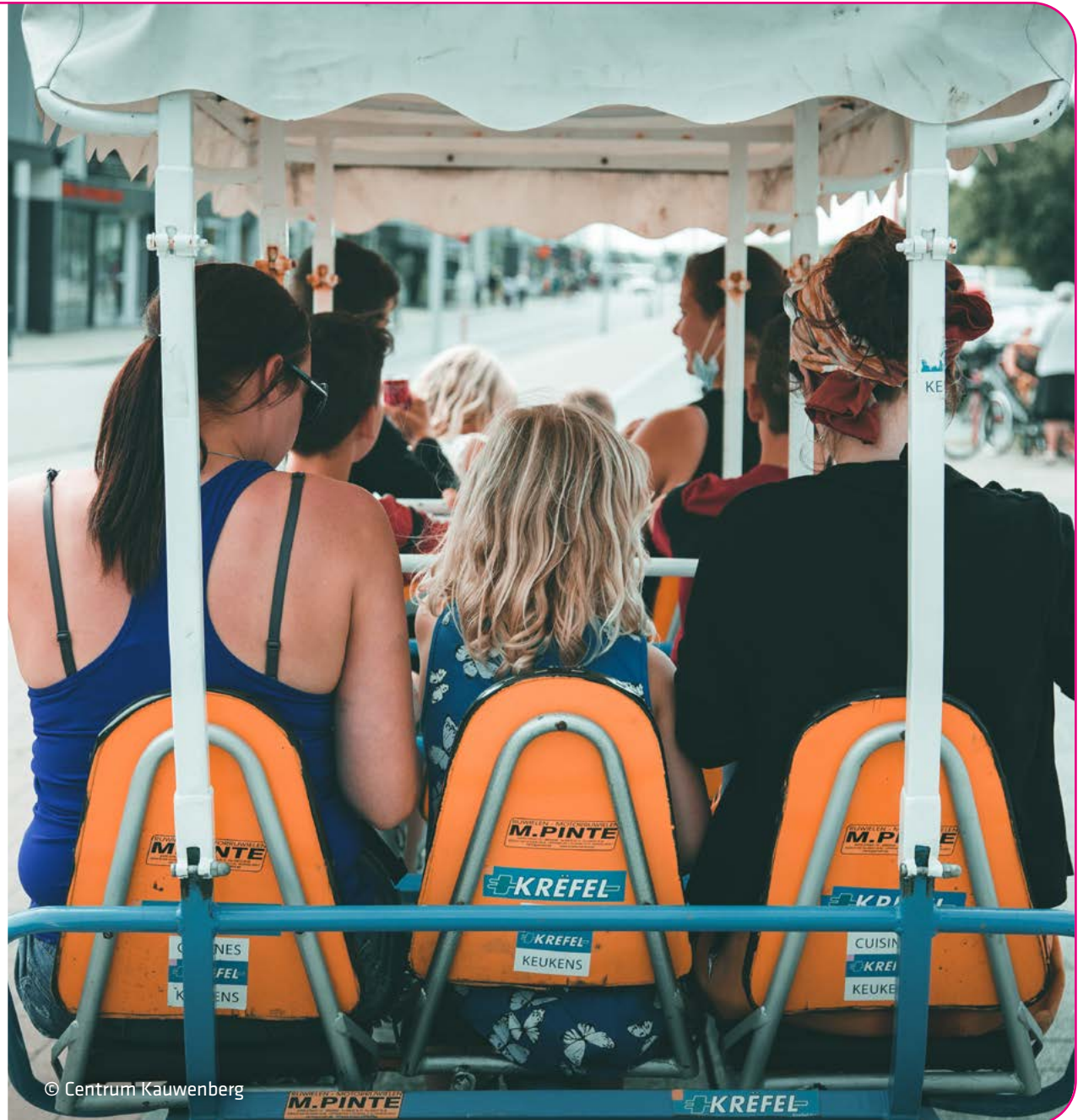
© Centrum Kauwenberg

STERKTES

- ❁ Ouders en kinderen kunnen buiten de gecontroleerde setting vrije tijd beleven, samen met het gezin. Er ontstaat spontaniteit
- ❁ Weg van moeilijke thuissituatie voor kinderen, weg van stressfactoren voor ouders
- ❁ Zorgen wegnemen: Kauwenberg zorgt voor de praktische organisatie, vangt de kosten op, regelt de activiteiten en vervoer, houdt de agenda en de tijd bij...
- ❁ Het is een context waar ze wel zelf keuzes kunnen maken. Ze bepalen zelf de mate van ondersteuning
- ❁ Veel ouders maken zo pas kennis met wat het is om op vakantie of uitstap te gaan. Ze worden er ook op voorbereid in een kennismakingstraject
- ❁ Er is aandacht voor ieders welzijn en draagkracht
- ❁ Er is tijd samen, zonder de druk om op een afspraak te zijn, het afscheid is niet zo nabij
- ❁ De herinnering leeft verder
- ❁ Herkenning: ouders voelen vaak schaamte, maar ontmoeten mensen bij wie het ook zo is. Dat is ook zo voor de kinderen
- ❁ Voorzieningen, jeugdhulp en andere bevestigen de meerwaarde
- ❁ Er ontstaat toeleiding naar vrijetijdsaanbieders, wat een versterking van hun netwerk kan betekenen
- ❁ Centrum Kauwenberg vzw werkt met vrijwilligers, waardoor er regelmaat en ondersteuning is in bezoekenmomenten buiten de jeugdvoorziening of pleegzorg

NODEN

- ❁ Structurele middelen: de projectmiddelen en fondsen raken op
- ❁ Sectoroverschrijding: Gezinswerking is nu automatisch ondergebracht bij het agentschap Op-groeien. “Gewoon Gezin Zijn” sluit echter aan bij de prioriteiten van het Vlaams Jeugd- en Kinder-rechtenbeleidsplan en bevordert inclusieve vrije-tijdsbesteding voor jeugd in de jeugdhulp
- ❁ Samenwerking nodig vanuit de Integrale Jeugd-hulp met organisaties die ervaring hebben met mensen in maatschappelijk kwetsbare situaties
- ❁ Hoewel aandacht voor het netwerk goed is bij jeugdhulp, werkt het soms beklemmend voor wie geen netwerk heeft. Voor wie onder strikte voorwaarden staat om de kinderen te zien, kun-nen bezoekmomenten staan of vallen met het al dan niet aanwezig zijn van een derde. Het weini-ge netwerk dat mensen hebben komt onder druk te staan. Begeleide activiteiten vanuit een socia-le organisatie, kunnen hier rust brengen

© Centrum Kauwenberg

GP 2

OPEN CREATIEVE RUIMTE - CHAPP DE MIC

Chapp de mic werkt aan een inclusieve community, waar jongeren, jonge artiesten of niet, hun creatieve talent kunnen ontdekken of ontplooien. Ze geven elkaar hoop. En dat door elkaar te inspireren op zowel persoonlijk als creatief vlak.

Ze werken veelal vanuit muziek – songs schrijven, beats maken – maar ook dans, fotografie en grafiek hebben er een plek. Ze geven regelmatig optredens met een mix aan talent op het podium. Chapp de mic heeft momenteel ruimte gekregen bij Trix in Antwerpen.

**“Ik ben
genoeg.”**

- Jongere bij Chapp de mic

© Chapp de mic

STERKTES

- ✿ Een inclusieve safer space bieden voor wie een grote kwetsbaarheid meedraagt
- ✿ Toeleiding via workshops in jeugdvoorzieningen en via bredere persoonlijke netwerken
- ✿ Een plek zijn waar je je stem kwijt kan. Iedereen thuis doen voelen
- ✿ Naar elkaar luisteren en motiverend werken voorop stellen
- ✿ Werken vanuit een wederzijds respect, welke achtergrond je ook hebt
- ✿ In workshops leren omgaan met je eigen verhalen
- ✿ Chapp de mic hangt niet vast aan een locatie, “het voelt als een mentale plek”. In Trix, in een park, maakt niet uit waar ze samenkomen
- ✿ Samen eten, zodat honger geen belemmering is en je de rust hebt om samen te eten
- ✿ Nieuw project, ‘leders huis’, in opstart, een samenwerking met Kras, CAW en OCMW: een open huis, waar eten is, informatie over school, gezondheid of doorverwijzing naar OverKop. Onder andere vrijwillige psychologische ondersteuners voor korte hulp

NODEN

- ✿ Middelen zoeken is continu nodig, ook voor kleine uitgaven zoals eten
- ✿ Samenwerkingen vragen tijd om op te bouwen, de partner moet vertrouwen krijgen en omgaan met nieuwe manieren van werken
- ✿ Steeds alert blijven en waken over de diversiteit en veiligheid. Want dit is niet vanzelfsprekend of verworven
- ✿ Groter worden als organisatie vraagt nieuwe inspanningen om die veilige ruimte te blijven zijn. Er is onder andere aandacht nodig voor een genderevenwicht
- ✿ Groei zorgt dat we het bos niet altijd door de bomen zien en de jongeren ook niet. Er is werk aan communicatie
- ✿ Tonen dat jongeren groeien en een voorbeeldrol kunnen opnemen

GP3

MAATWERK EN TOELEIDING - BREDE SCHOOL BERINGEN

SAAMO trekt de brede school in Beringen. Met een brede school werken verschillende sectoren waaronder scholen samen aan een brede leer- en leefomgeving. Hier zijn drie deelgemeenten betrokken. Door de samenwerking met vrijwilligers, sportclubs en jeugdwerkingen, kunnen kinderen laagdrempelig deelnemen aan een aanbod op de lagere school na de schooluren.

In het samenwerkingsverband zitten ook welzijnspartners. Zo werken ze samen aan een brede leer- en leefomgeving in de vrije tijd en op school. Alle kinderen van de school kunnen deelnemen, er is aandacht voor hen uit kwetsbare situaties.

**“Elke partner
op zich kan niet
verwezenlijken
wat ze samen
doen.”**

- medewerkster Brede school Beringen

© Brede school Beringen

STERKTES

- Ontwikkelingskansen voor de kinderen creëren: talenten ontdekken, sociaal netwerk uitbouwen, zelfvertrouwen, taal oefenkansen,...
- Inspelend op noden en bezorgdheden in een specifieke buurt en verder gegroeid
- Ouder- en buurtbetrokkenheid
- Professioneel netwerk van partners maakt signalen doorgeven en doorverwijzing makkelijker, o.a. samenwerking Huis van het Kind en Overleg kindarmoede
- Laagdrempelig naschools aanbod
- Toegankelijk maken van bestaand buitenschools aanbod door samen te werken aan drempels (betaalbaar maken, bereikbaar, vertrouwen, ...)
- Signalen opvangen en doorverwijzen
- Ruimte maken voor sociaal contact
- Professionele nabijheid: aanspreekbaar zijn, tijd maken, luisteren, informeren

NODEN

- Duurzaam blijven werken aan brede school
- Samenwerken als partners aan drempels verlagen bij het bestaande aanbod
- Organisaties tot een toegankelijker aanbod stimuleren vanuit het beleid
- Blijven inzetten op participatie van alle kinderen

GP 4

PARTNERSCHAPPEN EN MAATWERK: CIRKUS IN BEWEGING

Cirkus in Beweging is een circusschool in Leuven. Ze ontstonden vanuit een aanbod 'circomotoriek', waarbij circustechnieken, motorische vaardigheden en welzijn al doende samenkomen. De basis voor de toekomstige circuspedagogie werd gelegd.

Circus is krachtig omdat het ieder wat wils en op maat kan aanbieden. Van fijnmotorische over straffe acrobatische tot theatrale technieken. Er is een divers aanbod dat laagdrempelig is en door een stapsgewijze aanpak snel leidt tot succeservaringen. Van bij het begin is de groep belangrijk: samenwerken en elkaar letterlijk ondersteunen. Het is non-competitief wat zorgt voor veiligheid en vertrouwen. Zo ontstaat er ruimte voor durf en creativiteit. Het is ervaringsgericht leren en plezier maken.

**“Kom in elkaars
wereld, zie elkaars
sterktes en
versterk elkaar”**

- Stef Langmans, Cirkus in Beweging

© Cirkus in Beweging

STERKTES

- Netwerkende organisatie
- Zetten van bij het begin op partnerschappen, onder ander met armoedevereniging 't Lampeke
- Bouwen aan een eigen netwerk en maken deel uit van het lokale netwerk vrijetijds-participatie (een netwerk vanuit de stad, waar welzijnspartners en stedelijke diensten samenwerken aan vrije tijd voor iedereen)
- Erkennen van verschillende snelheden en realiteiten. Je moet elkaars taal leren kennen. Elkaars sterktes zien zorgt dat je elkaar van daaruit kan versterken
- Personeelwissels verstoren netwerken, daarom is een werkingscultuur belangrijk voor duurzame verbanden en resultaten
- Bouwen aan vertrouwen. Zowel met diensten in een stad als in organisaties. Wederkerigheid staat voorop
- Expertisedeling als vanzelfsprekend gevolg van samenwerking
- De Brede school (Kinderkuren-vrije tijdsaanbod na de schooltijd) speelt een grote rol. Waarde zit in de eerste plaats in het aanbod voor kinderen, ook een stuk in toeleiding én in het leren kennen van onderwijsvormen
- Een sterke sociale begeleidershouding is de basis in de werking zelf. Laten zien dat je jezelf mag zijn en bepaalde methodieken inzetten. Voelsprietten voor talenten, tussenschakels leren kennen, voor verbinding naar andere aanbieders
- Kleinere groepen, extra begeleiding of exclusief werken kan nodig zijn. Soms moet er eerst aandacht zijn voor de technische en culturele vaardigheden in een veilige setting. Anders versterk je kwetsbaarheden
- Inspelen op interne noden. Zorgen voor de vorming van begeleiders, expliciet waardering tonen voor het werk van begeleiders uit meer kwetsbare situaties zodat ze zich gewaardeerd en gezien voelen. Lokale ondersteuning is hier nodig

© Cirkus in Beweging

NODEN

- ✿ Kwalitatieve maatstaven in het beleid moeten witruimte mogelijk maken om te kunnen bouwen aan netwerken en samenwerkingen
- ✿ Subsidieaanvragen vragen veel werk, dat mee in rekening moet worden gebracht
- ✿ Er zijn meer middelen nodig om goed in te kunnen spelen op verschillen in de groep
- ✿ Vertrek vanuit de noden

GP5

HIT THE CITY - WIJKCENTRUM DE KRING

Hit the City is een werking van Wijkcentrum De Kring. Twee jongerenwerkers stellen er een ontmoetingsplek open op woensdag en vrijdag, voor jongeren tussen 12 en 19 jaar. Er komen nu zo'n 40 jongeren. Iedereen is welkom, al vertrekken ze met de focus op jongeren in kwetsbare situaties. Het is een open deur beleid: je kan gaan en komen wanneer je wil. Er zijn geen regels behalve rond respect, drugs- en alcoholgebruik.

Conflicten worden herstelgericht aangepakt. Op woensdag en op vrijdag is er een activiteit, op vrijdag koken ze ook samen. Er zijn een vijftal types activiteiten: koken, sport, stad, spel, vorming, crea. De maandkalender wordt met de jongeren opgesteld. Deelnemen is niet verplicht. Je kan ook chillen, darten, hangen.

“Neem de jongeren serieus, ook wanneer je hen buiten de werking ziet.”

- Marjolijn van Erdeghem, HTC

© Hit the City

STERKTES

- ✿ Inzetten op een veilige plek waar je jezelf kan zijn
- ✿ Verbinding van begeleider met jongere en onder elkaar: aandacht hebben voor het individuele welzijn, warm welkom bieden
- ✿ Thema's oppikken die leven in een groep en daar een activiteit of gesprek uit laten komen
- ✿ Samenwerking bijvoorbeeld met Taxi Okan: ontmoetingen brengen nieuwe blikken binnen
- ✿ Meerwaarde van combinaties van jobs en ervaring van de begeleiders:
 - Kruisbestuiving met andere projecten mogelijk bijvoorbeeld rond toegankelijkheid
 - Link met jeugdnetwerk zorgt dat er sneller toegang is bij de stad en signalen doorgeven
- ✿ Signaalfunctie vanuit de coördinator van Wijkcentrum De Kring die in partneroverleggen zit

NODEN

- ✿ Conflicten constructief aanpakken en niet vanuit ontwijken of veroordelen
- ✿ Voorzie lokaal voldoende middelen voor begeleiding, evolueer mee met de groei
 - Om met het aantal jongeren te kunnen werken en een kwalitatief aanbod te bieden
 - Om meer te kunnen luisteren naar individuele noden die de werking overstijgen
 - In functie van netwerken en samenwerken
- ✿ Nood aan meer samenwerking met diensten en middenveld, zoals het voorbije proefproject rond een soort OverKophuis
- ✿ Structuren bij vrije tijd zijn enorm normerend. Samen verandering brengen ontstaat vanuit vertrouwen in elkaar
- ✿ Waardeer de jongeren echt: spreek niet enkel met hen op je eigen vraag; kijk ook rond als er beslissingen op til staan, zie welke impact die kunnen hebben en ga daarover in gesprek met de jongeren

GP 6

OUTREACHEN NAAR CREATIEF TALENT – KLUB KARBON

Klub Karbon focust op jongeren in kwetsbare situaties tussen 14 en 25 jaar die moeilijk te bewegen zijn naar kunst- en cultuurorganisaties. Het project zet in op talentontwikkeling (muziek, theater, beeldende kunst, ...) van jongeren. Eerst zoeken en ontdekken ze waar hun interesses liggen om dan met masterclasses en workshops aan de slag te gaan.

In samenwerking met de vier cultuurcentra van Beringen, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren en Leopoldsburg bouwen ze aan een duurzaam cultureel verhaal met de jongeren. Muziek, mode, podcasts, theater, dans en documentaire kwamen al voorbij.

“Veel jongeren beseffen niet dat ze talent hebben of ze hebben de middelen niet om het verder te ontwikkelen.”

- Leandro Cinus, Klub Karbon

STERKTES

- Een voltijds medewerker en een halftijds beeldende kunstenaar trekken het project
- Outreachend werken en jongeren bewust maken van hun talenten, werken aan zelfvertrouwen
- Jongeren op een podium aan het werk zien, zorgt voor herkenbaarheid en goesting om zelf aan de slag te gaan met theater
- Samenwerking lokale helden (vi.be) en professionele artiesten: afkomen van het eiland en groeikansen bieden
- Er ontstaan onverwachte resultaten, zoals jongeren die met hun podcast politici bereiken
- Bij het maken van de documentaire komen jongeren aan het woord én krijgen ze door Stamp Media opleiding
- Door de omkadering van Klub Karbon zetten jongeren ook zelfstandig stappen om hun verhaal verder te zetten

NODEN

- Samen aan programmatie werken vraagt meer tijd
- Er is nog geen duurzaam vervolg mogelijk na het huidige projecteinde in 2025
- De gemeentelijke begrenzing komt niet altijd overeen met de noden van de jongeren die ook uit aangrenzende gemeenten komen
- Intensief werken en veel netwerken is nodig

© Klub Karbon

GP 7

NETWERKEN EN FLEXIBILITEIT BIJ KSA

De KSA is één van de grootste jeugdbewegingen in Vlaanderen. Hun werking is gebouwd op vier kernwaarden: spelen, groeien, verbinden en engageren. KSA investeert op verschillende fronten in een inclusieve werking. Van erg lokale kleine initiatieven tot nationaal uitgedragen inclusieve communicatie.

Ze bouwt daarvoor samenwerkingen uit en zoekt duurzame verbanden. Er werkt één diversiteitsmedewerker als stuwende kracht, maar de doorlopen processen zorgen dat er een breder verhaal ontstaat waar meerdere collega's én vrijwilligers aan bouwen.

“Eenmaal in de flow, kan je niet anders.”

- Lieselot Depredomme, KSA

STERKTES

- Engagement en tijd voor experiment: de tweejaarlijkse Joepie staptocht werd met sterke samenwerkingen een inclusieve Joepie
- Kunnen rekenen op een sterke poule vrijwilligers in verschillende lokale afdelingen
- Tijd krijgen om te investeren in ontmoetingen, overleggen, netwerken, zowel intern als extern, formeel en informeel
- Dichtbij de groepen staan als diversiteitsmedewerker zorgt dat je signalen opvangt én erop kan inspelen vanuit vertrouwen
- Werken vanuit een bestaand concept helpt: er is een bestaande structuur om van te vertrekken (en aspecten in vraag te stellen) en je hebt sneller draagvlak
- Samenwerkingen vanuit een project beïnvloeden andere delen van de werking, bv. aanpassen van communicatiemiddelen; een vergroot bewustzijn dat materialen bezitten niet vanzelfsprekend is; doorstroming van leden ondersteunen
- Vertrouwen stellen in de partnerorganisatie die de jongeren kent om keuzes te maken
- Er bestaat een eigen steunfonds naast de UiTPAS om de drempel van betaalbaarheid tegemoet te komen
- Duurzame ondersteuningstools zoals de Armoede afgetroeft-box en kadervormingen
- Ondersteunen lokale initiatieven, bv. Samenwerking met Stappen vzw
- Nieuwe KSA-groep in Molenbeek in opstart in samenwerking met een school, op woensdag
- Als inclusie- en diversiteitsmedewerker het vertrouwen krijgen van de coördinator en kunnen meeschrijven aan het beleidsplan

NODEN

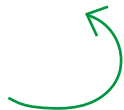
- Openstaan voor de uitdagingen die op je afkomen, oplossingen te zoeken en het proces aan te gaan
- Mogen falen
- Blijven opkomen voor meer inclusie: het draagvlak en bewustzijn verhogen blijft noodzakelijk
- Zorgen dat we kosten van extra materiaal niet bij de partner leggen maar nog meer delen en ook andere drempels voorkomen
- Inzetten op structurele bruggen bouwen met partners uit het jeugdwerk en daarbuiten
- Verder werken met inclusiebril op, bv. werken aan safer spaces en draaiboeken herwerken

GP 8

BRUGGEN BOUWEN - LEJO VZW

Lejo vzw begeleidt jongeren in kwetsbare situaties met trajecten in de vrije tijd en organiseert activiteiten in hun eigen 'veilige plek'. Veel jongeren komen uit de jeugdzorg. Vanuit hun expertise met de jongeren, delen ze ook kennis met vrije tijdsaanbieders. Ze gaan samenwerkingen aan en werken aan drempels bij organisaties waar ze jongeren naar toeleiden.

De eigen activiteiten organiseren ze met vrijwilligers, vaak zijn dat 'doelgroepvrijwilligers', de captains.

**“Er zijn zeg maar ‘rijpe
appeltjes’, waar al werk
wordt verzet en het
bewustzijn groot is, maar er
zitten heel wat structurele
drempels in andere
organisaties waaraan we
moeten werken.”**

- Emiel De Smet, vzw Lejo

STERKTES

- Brugfunctie in de context van vrije tijd in verschillende regio's met drie grote doelstellingen:
 - Individueel: trajecten met jongeren en hun context rond vrije tijd
 - Jeugdhulp: linken leggen met jeugdwerk, elkaar leren kennen
 - Vrijtijdsaanbieders: samen met en bij de partners drempels aanpakken
- Organiseren van activiteiten samen met de jongeren en op maat van de jongeren
- Begeleiders zijn vertrouwensfiguren voor de jongeren
- Ingaan op ondersteuningsnoden die vrije tijd overstijgen
- Presentiecontact in voorzieningen en band opbouwen met begeleiders
- In de jeugdhulp werken met jongeren rond bereikbaarheid van het aanbod
- Begeleidershouding als een belangrijke sleutel
- Voortdurend investeren in netwerken. O.a. experimenteren met sociale media
- Samenwerken als partner om meer bewustzijn en verandering te krijgen rond mentale drempels en oplossingen zoeken voor financiële en praktische drempels

NODEN

- Luisteren naar de jongeren. Vrije tijd kan een thuis bieden, een houvast, waar ze zich goed voelen. En een plek waar je fouten mag maken. Terwijl andere dingen veel veranderen, bijvoorbeeld een verplaatsing naar een andere voorziening
- Brugfiguren: het huidige tekort zit in verschillende sectoren (jeugd, welzijn, zorg)
- Een partner in de stedelijke diensten is noodzakelijke ondersteuning om de weg te banen voor jongeren in kwetsbare situaties. Structureel overleggen, lobbyen en als lokale brugfiguur optreden
- Ook niet-georganiseerde vrije tijd, zoals uitgaan, is waardevol
- Er is meer ruimte nodig om samen vrije tijd een plek te geven in jeugdhulporganisaties
- Er is meer nodig om met aanbieders aan de slag te gaan en aan geïntegreerde vormen te bouwen
- Experiment is nuttig, maar er is nood aan middelen om te verduurzamen
- Een domeinoverschrijdende aanpak is nodig: welzijn, onderwijs, vrije tijd, jeugdhulp moeten samenwerken. Vlaanderen kan hier de rol van het lokale bestuur stimuleren

© Lejo vzw

GP 9

MOBIEL MET BARAK 2340 – BEERSE

Barak 2340 is een caravan die naar verschillende locaties trekt. Het is een mobiele werking met een deel eigen activiteiten, zoals buurtsport, jongerenontmoeting, een mobiel spreekuur, en ruimte voor initiatieven van jongeren en partnerorganisaties uit de gemeente. Ontmoeting met jongeren (-16 en +16) en hun ouders staat centraal.

Het doel is jongeren een plek te bieden die elders niet per se aansluiting vinden, verbinding maken met de jongeren en hun ouders en als gemeente verbinden met verschillende diensten én partnerorganisaties die de jongeren kennen.

**“Het vertrouwen
van jongeren en hun
ouders hebben is de
kracht waarmee we
zijn gestart.”**

- Viviane Cornelissen, Beerse

STERKTES

- Stevige en brede visie: als brug achter de mensen staan
- Barak is een antwoord op verzuchtingen uit wijken, waar jongeren als overlast werden ervaren en tegelijk jongeren zich in de steek gelaten voelden
- Er werd al opbouwend gewerkt, het project ontstond niet uit het niets
- Samenwerking diensten armoede en maatschappelijke integratie, jeugd en sport
- Outreachend werken
- Verbinding met verschillende gemeentelijke diensten
- Ruimte voor gedeeld eigenaarschap: stimuleren andere initiatieven
- Plaats om te babbelen
- Er is een gekende brugfiguur betrokken die vooraf al een vertrouwensrelatie had met jongeren en kinderen en hun ouders. Die gaat ook informeel trajecten aan met jongeren
- Bereiken een groot deel van de wijk door de verschillende momenten waarop ze beschikbaar zijn (bijv. maandagvoormiddag trekt ouderen aan, woensdagnamiddag jongeren)
- Sport en spel organiseren als een hefboom: tornooi brengt de buurt bijeen
- Erkennen van de noden van verschillende bewoners

NODEN

- Intens werken, veel beschikbaar zijn en buiten de lijntjes van je opdracht kunnen kleuren
- Eigenaarschap vergroten van jongeren, buurten en partnerorganisaties
- Samenwerking diensten blijven voeden en hier voorbij de problematieken kijken
- Tijd steken in 'het tij keren' wanneer er veel negativiteit en reële problemen zijn in een wijk

© Beerse

GP 10

STERKE STEDELIJK LEIDERS LOUPIX, NAKAMA EN SPEELPLEINWERKING

Deze case legt sterktes en noden van initiatieven van stedelijk leiders in Brussel samen. Stedelijk leiders zijn jongeren die eigen initiatieven opzetten en een sterk engagement opnemen tegenover de kinderen en jongeren uit hun buurt en stad.

De Brusselse organisaties Loupixon en Nakama organiseren kampen en wekelijkse activiteiten voor kinderen in kansarmoede. Vrijwilligers coördineren en begeleiden. Ze zorgen voor zo laag mogelijke kosten, zoeken oplossingen waar nodig. Hun lokale binding zorgt ervoor dat ze kinderen makkelijk bereiken. Ze hebben vooralsnog geen vaste stek en werken regelmatig samen. Bij JES Brussel kunnen ze terecht met vragen rond de organisatie van hun werking. JES biedt ook meer toegankelijke kadervorming aan die van pas komt voor de eigen initiatieven.

“Ik herken me in de kinderen en ik ben blij dat ik dit voor hen kan doen.”

- Siham Akalay, Loupixon

STERKTES

- ✿ Sterk engagement naar 'hun stad' toe: overtuigd aan het werk voor kinderen en jongeren die een veilige omgeving en kansen verdienen
- ✿ Open, gratis aanbod zorgt voor laagdrempelige deelname
- ✿ Een plek bieden om te ontladen
- ✿ Er is herkenbaarheid van de begeleiding bij de jongeren en vertrouwen bij de ouders door wie ze zijn, er is wederzijds begrip
- ✿ Vertrekken vanuit een open houding waarbij ze gedrag niet veroordelen, maar de tijd nemen om eerst te 'lezen'. Daarbij gaan ze vanuit begrip om met verschillen
- ✿ Cultuursensitief werken is belangrijk: rekening houden met bepaalde waarden en normen die cultureel anders liggen
- ✿ Oppikken van signalen, zoals werken rond veilige openbare ruimte voor meisjes
- ✿ Samenwerken (bijvoorbeeld voetbaltoernooien en andere) bij activiteiten zorgt voor een breder netwerk en verbinding onder kinderen en jongeren
- ✿ Aandacht voor ervaringsgericht leren

NODEN

- ✿ Groter begrip voor de ondersteuning die gevraagd wordt en zien van de waarde van hun werk door dat beleidsmakers tot bij de organisatie komen
- ✿ Er is nood aan een meer aanspreekbare en transparantere werking van stedelijke diensten
- ✿ Het is nodig aan veilige publiek ruimte te werken waar je heen kan zonder nadenken
- ✿ Leegstaande gebouwen kunnen het alternatief zijn voor een vaste plek voor initiatieven
- ✿ Via meer inspanningen in het onderwijs en het jeugdwerk is grotere structurele betrokkenheid van alle jongeren mogelijk (jeugdleden, leerlingenraden, ...)
- ✿ Meer ruimte voor intervisies zodat organisaties elkaar leren kennen en uitwisselen
- ✿ Een sterk netwerk zorgt dat elke vrijwilliger ergens aansluiting vindt bij diens interesses.
- ✿ Organisaties leren van elkaar en kunnen samenwerken
- ✿ Vormingen om subsidiedossiers te schrijven en meer toegankelijke kaders
- ✿ Er is veel discriminatie die actiever moet bestreden worden

GP 11

RECHTVAARDIGHEID EN INSPRAAK – BETONNE JEUGD

Betonne Jeugd is een werking voor jongeren in armoede van 0 tot 30 jaar, jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties. Ze verenigen en emanciperen hen vanuit een vrijetijdswerking. Ze bieden een veilige thuisbasis aan, een warm nest waar ze kunnen langskomen om te chillen, voetballen, samen te koken, jong te zijn.

Jongeren vinden een luisterend oor bij elkaar, maar er staan ook altijd jeugdwerkers voor hen klaar. Betonne Jeugd vertrekt niet vanuit hulpverlening, maar vanuit de leefwereld en vrije tijd van de jongeren.

Rechtvaardigheid is voor Betonne Jeugd de basis. Een rechtvaardig beleid betreft kinderen en jongeren in armoede en vertrekt vanuit hun noden en stelt kinderrechten centraal.

**“Ik wil een plek
waar ik dingen kan
proberen, om te zien
wat ik graag doe.”**

- Jongere, Betonne Jeugd

STERKTES

- ✿ Betonne Jeugd zet in op netwerking om de deelname en emancipatie van de jongeren te verhogen. Ze staan erop als medewerker jongeren mee te nemen naar ontmoetingen, overleggen en betrekken hen actief
- ✿ Beleidsdialoog: Betonne Jeugd is partner in het 'horizontaal overleg' rond armoedebestrijding op het Vlaamse beleidsniveau
- ✿ Bespreekbaar maken van vrije tijd en drempels: in en buiten de werking spreken jongeren zich uit over de noden
- ✿ De open instuif is een veilige plek waar jongeren zichzelf kunnen zijn. Geen verplichting, vrijblijvend
- ✿ Er wordt op vrijdagen gekookt, zonder inschrijving schuif je mee aan
- ✿ Jongeren zijn er voor elkaar, ze bieden een luisterend oor, kunnen veel delen
- ✿ Begeleiders zijn nabij en werken vanuit vertrouwen op verschillende levensdomeinen

NODEN

- ✿ Door de jongeren en ervaringsdeskundige brugfiguren rechtstreeks te betrekken bij beslissingen, kan een beleid gemaakt worden vanuit de leefwereld van kinderen en jongeren in armoede met positief effect op elke jongere
- ✿ De verantwoordelijkheid ligt teveel bij de jongere. Terwijl ze het recht hebben op ondersteuning om de draagkracht te vergroten en om maatschappelijk alle kansen te krijgen, zoals elke jongere. Hokjes en muren moeten gesloopt voor gelijkwaardige vrijetijdsbeleving
- ✿ Vrije tijd is geen evidentie. Voor sommige jongeren is er slechts 'te overbruggen' tijd
- ✿ Er rust een maatschappelijke verantwoordelijkheid op ieders schouders om stempels weg te halen
- ✿ Het netwerk van de jongere is vaak beperkt in de vrije tijd. Zo kennen ze minder de mogelijkheden en missen ze vaker iemand om samen te gaan
- ✿ Vrije tijdswerkingen stellen vaak vaste verwachtingen voorop, terwijl flexibiliteit en inspraak een must is
- ✿ Er is schaamte en pestgedrag, een werking moet hier actief mee aan de slag door het creëren van een veilige cultuur waar ieder zichzelf kan zijn

- ✿ Jongeren willen interesses kunnen ontdekken en zich kunnen uitdrukken, maar voelen die vrijheid vaak niet
- ✿ Er is nood aan meer plaatsen om tot rust te komen
- ✿ Er is een betere en flexibele ondersteuning nodig, bijvoorbeeld financiën die volgen op de effectieve grootte van de groep. Daarmee kunnen voldoende begeleiding en kwalitatieve activiteiten telkens weer waargemaakt worden

© Betonne Jeugd

GP 12

VRIJWILLIGEN IN HET BUITENLAND – TUMULT

Uitsluiting bij kinderen en jongeren voorkomen is het doel van Tumult vzw. Onder andere door ontmoeting wil Tumult de grenzen van verschil doorbreken. Ze stimuleren het ‘talent voor samen leven’ en werken aan een volwaardige plek voor elk kind en elke jongere. Tumult richt zich op kinderen en jongeren met activiteiten en ondersteuning, op andere organisaties door samenwerking en vorming. Kinderen en jongeren uit kwetsbare situaties en die nieuw zijn in België hebben extra hun aandacht.

Tournée Volontier en de inleefreizen zorgen ervoor dat jongeren ervaringen kunnen opdoen in het buitenland. Tumult ondersteunt een groep jongeren op maat vooraf, tijdens en na de uitwisseling. Inhoudelijke partners in het buitenland komen uit heel verschillende contexten: duurzame landbouw, jeugdwerk, opvoeding, zorg, ...

**“Dit kan zorgen
voor een enorme
persoonlijke groei.”**

- Sverre Pots, Tumult vzw

STERKTES

- ✿ Tumult werkt outreachend om jongeren in kwetsbare situaties of die nieuw zijn in België de mogelijkheden te leren kennen van buitenlandse ervaringen
- ✿ Uitgaan van talenten om samen te leven
- ✿ Internationale ervaringen verzorgen voor zij die hier anders niet toe komen
- ✿ Werken aan drempels
 - bij de jongere (sociale of psychische, mogelijkheden niet kennen, administratieve molens, visa, reismateriaal, kennis van het land, ...)
 - bij de betrokken organisaties (cultuursensitiviteit, informeren, administratie)
- ✿ Ondersteuning zowel vooraf (o.a. groepsbinding, de eigen en andere referentiekaders leren kennen), als tijdens (o.a. nabij zijn, bewustzijn leerproces) en achteraf (ervaring bespreken en waarderen)
- ✿ Omgaan met verschil in bewust divers samengestelde groepen; zowel onder jongeren als met de partnersorganisaties werken ze aan een cultuursensitieve omgang
- ✿ Rolmodellen geven ervaring door en zijn vertrouwenspersoon voor nieuwe deelnemers

NODEN

- ✿ Maatwerk vraagt extra investeringen in tijd en middelen die er niet altijd zijn
- ✿ Aanklampend en regelmatig contact houden met elke jongere is nodig
- ✿ Tijd en middelen zijn nodig om duurzame verbindingen te maken met partners in België en het buitenland. Gebrek daaraan leidt nu tot gemiste kansen of minder diepgaande uitwisseling
- ✿ Complexe aanmeldsystemen en administratieve opvolgssystemen bij de organisatoren van internationale uitwisselingen vormen een drempel
- ✿ Belangrijk om een voldoende divers programma te kunnen aanbieden om talenten en interesses aan te spreken
- ✿ De mogelijkheden van internationale uitwisseling moeten meer bekend zijn via scholen
- ✿ Internationale mobiliteit zou voor elke jongere vlot mogelijk moeten zijn

GP 13

VANZELFSPREKEND OP MAAT - VDS VAKANTIEWERKINGEN

VDS is de koepel voor speelpleinen en vakantiewerkingen in Vlaanderen en Brussel. Hun motto luidt “Meer en betere speelkansen voor elk kind, groeikansen voor jongeren.” Ze zetten dan ook volop in op speelkansen creëren door aandacht te hebben voor de verschillende noden van elk kind om tot spelen te komen. Animatoren worden hiervoor opgeleid. Ze ondersteunen werkingen en hun begeleiders. De focus in dit overzicht ligt op speelpleinwerkingen.

**“In onze kadervorming
geven we aandacht
aan hoe je een spel kan
verzinnen en maken, het
spelen zelf, en wat voor
type animator je kan zijn.”**

- Yana Weets, VDS

STERKTES

- ✿ Laagdrempelige werkingen: speelpleinen liggen vaak dichtbij op gekende (buurt-)plekken
- ✿ Een standaard lage prijs in vergelijking met ander vakantie-aanbod, en een solidair tarief, soms gratis busvervoer of maaltijden
- ✿ Ze houden plekken open voor wie vroeg en/of digitaal aanmelden een drempel vormt. Ze werken hiervoor samen met lokale sociale dienstverleners
- ✿ Lokale ondersteuners maken de koepel toegankelijker voor steden en gemeenten en hun vakantiewerkingen
- ✿ Ze proberen in te spelen op lokale noden, bv. in Gent: werken aan representatie en afgestemde kadervormingen op maat van wie de begeleiders zijn
- ✿ Voor wie minder vertrouwd is met spelprincipes, spelen bedenken of fantasiespel
- ✿ Voor wie de basis vooral meer aandacht is voor rust en plezier maken
- ✿ Voor wie overnachten een drempel is
- ✿ Voor wie de kostprijs een drempel is
- ✿ Open communiceren van financiële tegemoetkomingen, o.a. proactief werken met formulieren voor terugbetalingen bij de gemeente of OCMW
- ✿ Ze werken met co-animatoren en geven zo kansen aan jongeren met minder draagkracht
- ✿ Ze bieden cursussen ter plaatse aan om meer jongeren te bereiken

NODEN

- ✿ Ondersteuning voor particuliere speelpleinen naast deze die de gemeentes trekken
- ✿ De kloof wordt groter tussen het speelpleinwerk en ander vakantie-aanbod. De perceptie werkt niet mee. De blik van de lokale politiek op speelpleinwerking speelt mee, hun erkenning is noodzakelijk
- ✿ De drempels om andere vakantiecampen te doen zijn vaak te groot
- ✿ De ondersteuningsnoden van de kinderen op het speelplein worden groter
- ✿ Er is concurrentie met studentenjobs maar ook met vergoedingen voor ander vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij sportdiensten
- ✿ Ondersteuning moet breder: eten voorzien kan verschil maken, maar ook een animator t-shirt of trui kost geld
- ✿ Locaties voor cursussen bieden: dit kost nu vaak handenvol geld en ze zijn moeilijk te vinden
- ✿ Vlaams beleid kan lokale samenwerkingen richting geven in functie van toegankelijke werkingen

GP 14

BASKETSTIMULERINGSPROJECT IN SCHOLEN - WOLFPACK

Wolf Pack is de basketbalwerking van de Vzw Sport en muziek. De werking bestaat uit basketbal-stimuleringsproject en een club. Met het stimuleringsproject werken ze rond waarden en staat de ervaring en groei van de kinderen centraal. Wolf Pack zit verspreid over verschillende Antwerpse scholen. Ze werken intussen met 10 scholen, bereiken zo'n 300 kinderen per week en hebben 17 basketbalteams en 4 cheerleaderteams.

De focus ligt op kinderen die niet makkelijk tot het vrijetijdsaanbod komen, uit wijken waar veel kansarmoede is. De club werd opgericht omdat er amper doorstroming was van kinderen vanuit de werking richting een club, waar competitief gespeeld kan worden.

“We leggen de nadruk op waarden en normen samen uitdragen, bouwen en leren. Die waarden en normen in het sportieve, nemen leerlingen mee naar de schoolbanken en daarbuiten.”

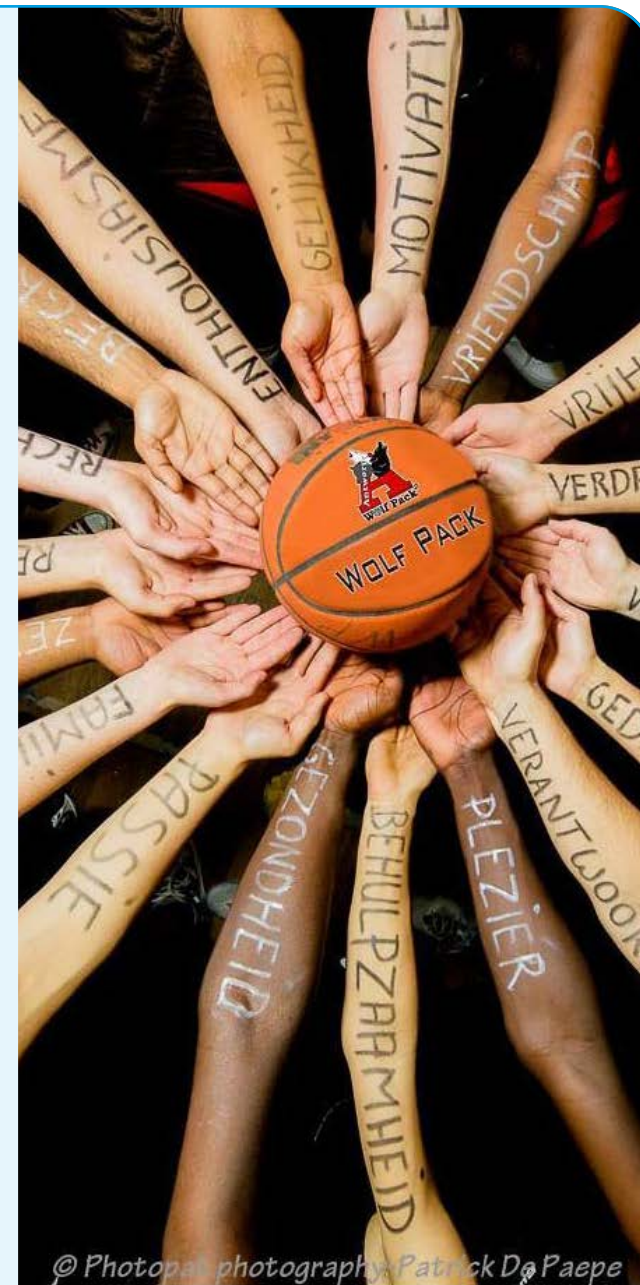
- Ron Wolfs, Wolfpack Nation

STERKTES

- Sterke samenwerking met de school met een actief engagement van directie en leerkrachten bij de activiteiten en communicatie
- Ervaringsgericht leren met specifieke methodiek waar de nadruk ligt op waarden en normen samen uitdragen, bouwen, zelfstandigheid en leren
- Die waarden en normen in het sportieve, nemen leerlingen mee naar de schoolbanken
- Net zoveel een sportieve als educatieve werking
- De leden nemen heel wat taken zelf op en hebben veel inspraak
- Huisbezoeken bij het begin om vertrouwen van ouders te hebben en hen te betrekken bij wat hun kind doet
- Coaches zijn meer en meer doorgroeide leden. Zij voelen de kinderen ook makkelijk aan
- De methodiek is zorgzaam voor de kinderen en geeft uitgesproken ruimte aan emoties. Er wordt geluisterd en er worden manieren aangeleerd om stappen vooruit te zetten

NODEN

- De club botst op heel wat discriminatie in het club-circuit. Er is vaak een gebrek aan vertrouwen naar hun club toe en er worden vooroordelen geuit over de kinderen. Daarnaast werken bepaalde vereisten tot deelname uitsluitend (bijvoorbeeld identiteitspapieren)
- Dit type samenwerking heeft positieve effecten voor het onderwijs en zou daarom meer moeten ondersteund worden binnen onderwijs
- De sportsector meenemen in deze methodiek: niet alles moet enkel om de sport en competitie draaien om resultaat te boeken. Vanuit waarden werken met kinderen en jongeren verhoogt de inzet en betrokkenheid en groei van kinderen, zowel in kwetsbare posities als wie hier minder mee te maken heeft
- Streven naar een brede omkadering vanuit kruispuntdenken (benadering van het kind): psychologische hulp bieden of dichterbij de thuissituatie gaan. Daar zijn nu noch de middelen, de structuren of de samenwerkingen voor aanwezig
- Er is meer nodig rond en na de school: een traject doet veel, maar valt op een bepaald moment weg. Ook na 18 jaar is ondersteuning moeilijk bereikbaar
- Onderzoek is waardevol wanneer onderzoekers meegaan op het terrein en daar vanuit een betrokkenheid en vertrouwen vragen kunnen stellen. Daar is ruimte en tijd voor nodig

© Photopack photography Patrick De Paepe

Antwerp Wolf Pack

**“Wat een ongelooflijke
meerwaarde was het om
Yassin, welbespraakt en
ervaringsdeskundig, mee
rond de tafel te hebben.
Hij breekt een lans voor
de jongeren wat wij als
professional niet zo
doortastend kunnen. Hij
neemt de anderen mee.”**

- Jana Vandermeersch, De Ambrassade

AANBEVELINGEN VOOR HET VLAAMSE BELEID

STEL DE NORM IN VRAAG EN ZET DE KINDERRECHTEN CENTRAAL

VRIJE TIJD IS EEN GRONDRECHT. Het kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties benoemt heel expliciet het recht om te spelen, te rusten en zich te ontspannen en deel te nemen aan culturele en artistieke activiteiten. Die kinderrechtenreflex is voor ons het uitgangspunt wanneer het over vrije tijd gaat. Toch is dit nog steeds voor veel kinderen en jongeren in armoede geen evidentie. Zij ervaren heel wat drempels om deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten. Armoede kleeft vaak aan hen als een negatieve stempel wanneer ze aansluiting zoeken bij het bestaande aanbod. En ook discriminatie op andere identiteitskenmerken speelt mee (ethniciteit, religie, uiterlijk, ...).

Willen we vrije tijd echt voor iedereen toegankelijk maken, is het nodig onze kijk op vrije tijd in vraag te stellen en te **vertrekken van de noden, behoeften en vrijetijdsvragen van wie ervan uitgesloten wordt**. Het betekent ook rekening houden met de diversiteit van kinderen en jongeren, al dan niet in armoede.

“Een kwaliteitsvolle vrije tijd zorgt ook voor de bandbreedte die mensen nodig hebben om met stressvolle situaties en schaarste om te gaan.”

- Lieven Verlinde, Buurtwerk 't Lampeke

Ook de **kijk op kinderen en jongeren in kwetsbare situaties verdient beter**, want nog al te vaak wordt naar hen gekeken met een probleembril. Omdat ze niet meteen aan de norm van de samenleving voldoen zijn het “kinderen in problematische, risicovolle situaties”, of gemakzuchtig “hangjongeren”. Maar ze zijn meer dan enkel kinderen en jongeren die opgroeien in armoede. Het zijn in de eerste plaats unieke kinderen met heel eigen talenten die op verschillende manieren van vrije tijd willen genieten en er zichzelf willen ontdekken.

We willen beleidsmakers, vrijetijdsorganisaties en de hele samenleving dan ook oproepen om met een open blik te kijken naar kinderen en jongeren en specifiek wanneer ze met uitsluiting te maken krijgen. Een open blik, ook op vrije tijd, die hokjes doorbreekt en een ruim aanbod aan vrijetijdsactiviteiten erkent. Hét jeugdwerk bestaat niet. Er is een continuüm van werkingen die voor de vrije tijd van kinderen en jongeren betekenisvol zijn. Georganiseerd, ongeorganiseerd, in de openbare ruimte, specifiek gericht op een bepaalde groep, inclusief, ...

De verschillende werkingen hebben een aanvullende waarde en elk moet daarin erkend worden. Een kind hoeft zich niet te schikken naar het ene of het andere. Wel moet het de kans krijgen een plek te vinden waar het zich goed en welkom voelt. Bij het streven naar een inclusieve samenleving is het **belangrijk om een ruim palet aan actoren en vrijetijdskansen te erkennen**.

Het is nodig dat het jeugd- en armoedebeleid proactief hierop inwerkt én dat **systemen herbekeken worden met het oog op inclusie**. Niet de kwetsbare individuen moeten zich aanpassen, maar de samenleving als geheel wordt zo meer inclusief en toegankelijk voor iedereen.

Ten slotte roepen we mensen met een verantwoordelijke functie binnen de samenleving en met name politici, op om zich **positief te durven uitspreken voor een samenleving waar ruimte is voor diversiteit** en andere perspectieven.

Vertrekkend van deze basis, werkten we 8 aanbevelingen uit. Deze zijn gericht aan het Vlaamse beleid, maar spreken even goed lokale besturen en vrijetijdsaanbieders aan.

1. MAAK VAN PARTICIPATIE EEN SPEERPUNT

Het **recht van het kind om een mening te kunnen geven**, waarmee ook rekening gehouden wordt, is één van de leidende principes van het Kinderrechtenverdrag (art. 12). Maar dat is niet altijd eenvoudig. Structurele betrokkenheid blijft vaak beperkt tot enkele vaste kanalen zoals de jeugdraad. Terwijl echte beleidsparticipatie van kinderen en jongeren vraagt om ook buiten die vaste kanalen te kijken: zoeken naar bredere betrokkenheid, ook buiten de muurtjes van het jeugdbeleid en de betrokkenheid van meet af aan organiseren, zodat ze ook echt eigenaar van het proces kunnen zijn – van voorbereiding tot evaluatie van het beleid.

Voor **kinderen en jongeren in armoede** is dat des te belangrijker. Want hun stem wordt vaak niet gehoord in de vaste kanalen. Willen we hen volwaardig betrekken, dan moet échte participatie het uitgangspunt zijn, waarbij van meet af aan geïnvesteerd wordt in het opbouwen van vertrouwen – rechtstreeks of onrechtstreeks via brugfiguren. Waarbij er wordt vertrokken van hun leefwereld, en oprecht wordt geluisterd. Zo krijgen beleidsmaatregelen meer effect en worden problemen binnen en tussen beleidsdomeinen sneller blootgelegd.

Basiswerkingen die dit vertrouwen al genieten, kunnen hierin een partner zijn. Samen met kinderen en jongeren in armoede, gaan zij op zoek naar belangrijke signalen: de drempels die ze ervaren of systemen die kwetsbaarheden vergroten. Door die signalen naar boven te brengen worden zij co-creators bij het uitbouwen van een beter beleid voor en mét hen.

Wat kan je vanuit het (Vlaamse) beleid doen om de participatie van kinderen en jongeren in armoede te bevorderen:

- ❁ **Structurele participatieve trajecten met kinderen en jongeren in armoede** ondersteunen. Zo kan je met hun ervaringen, noden en aanbevelingen aan de slag om een inclusief én gedragen beleid (vrije tijd en breder) uit te werken.
- ❁ **Beleidsparticipatie die groeit van onderuit** zien en erkennen, zodat jongeren in kwetsbare situaties ook zelf zaken op de politieke agenda kunnen zetten. Dat vraagt open staan voor informele signalen en vormen van participatie, ook buiten de vaste kanalen.
- ❁ **De drempel verlagen door als beleid zélf naar de organisaties te gaan die kinderen en jongeren in armoede bereiken.** Je kan immers wachten op beleidsvoorstellen, of je keert het om en gaat er zelf naar op zoek. Dat vraagt om het opbouwen van een vertrouwensband die vertrekt vanuit gelijkwaardigheid: met oprechtheid om te luisteren, en openheid om via informele gesprekken de noden te begrijpen.
- ❁ **Zelf participatietrajecten opzetten rond verschillende beleidsthema's.** Ga aan de slag met ontwikkelde methodieken zoals de participatiecirkel of andere participatiemethodieken. Investeer ook in budgetten voor vorming over participatie en inspireer lokale besturen om ook lokale beleidsparticipatie op te zetten.
- ❁ **Jeugdleden ondersteunen om zo representatief en toegankelijk mogelijk te zijn** voor jongeren in armoede. Wil je echt dingen veranderen, dan is het nodig om te kiezen voor sterke vormen van participatie, eerder dan voor tradities 'omdat het zo hoort'.
- ❁ Informatie en vorming over diversiteit en armoede aan iedereen die betrokken is op het vrijetijdsaanbod voor kinderen en jongeren – van Vlaamse administraties tot de jeugdwerkvolontarier – zou permanent aangeboden en gepromoot moeten worden. Want participatie is pas mogelijk als er ook **een draagvlak voor** is.
- ❁ Participatie ook door het **betrekken van ervaringsdeskundigen in de armoede en door mensen met diverse achtergronden mee rond de tafel te zetten.** In de Vlaamse administraties (jeugd, maar ook sport, cultuur, welzijn, ...), kunnen zij vanuit hun kennis van armoede en diversiteit, bijdragen tot betere beleidsbeslissingen, mits een goede omkadering.

Participatie is niet alleen 'je stem laten horen'. Het gaat ook over maatschappelijke participatie. Heel wat jongeren, ook zij die zich in kwetsbare situaties bevinden, zetten zelf wat betekenisvolle initiatieven op in de vrije tijd. Dat is een sterke vorm van eigenaarschap en gericht op participatie. Die initiatieven verdienen erkenning en ondersteuning vanuit het beleid. Dat kan je doen door:

- de initiatieven van jongeren in kaart te brengen, en jongeren die moeilijk de weg vinden naar het vrijetijdsaanbod extra motiveren om hun talenten te ontplooiën in eigen vrijetijdsinitiatieven;
- de initiatieven van de jongeren te ondersteunen en versterken, zodat ze hun werking kunnen uitbouwen en hun impact op het welzijn en vrijetijdsbesteding van een grotere groep jongeren versterken;
- cocreative processen op te zetten tussen jongeren in armoede en meer gevestigde actoren en lokale besturen.

© Artimedia

✿ De stedelijke leiders die we spraken zijn zowel vragende partij voor meer diverse participatie in beleid (bijvoorbeeld de schoolraad of jeugdraad) als voor meer erkenning van hun initiatieven waarin zij voor hun buurt het verschil willen maken.

✿ Betonne Jeugd gaat bij voorkeur nergens heen zonder minstens één jongere. Participatie is een basiselement in hun opdracht.

✿ Zie ook de participatiecirkel, Keki

2. DENK INTEGRAAL: STIMULEER SAMENWERKING EN AFSTEMMING MET ANDERE LEVENSDOMEINEN

Vrije tijd is geen hokje op zich. Pas als de basisbehoeften van kinderen en jongeren ingevuld zijn, kan vrije tijd een plaats krijgen. Een brede en integrale kijk vanuit de leefwereld van kinderen en jongeren in armoede naar alle relevante levensdomeinen (werk, wonen, welzijn, onderwijs, ...) is daarom noodzakelijk.

🌸 Zowel binnen de Vlaamse administraties als in de ondersteuning van lokale besturen kan je veel winnen met een sterkere afstemming tussen onderwijs, welzijn, jeugd, buitenschoolse opvang, maar ook wonen, ruimtelijke ordening, ... Dat vraagt dat we **de muren slopen met de andere levensdomeinen, samenwerken over verschillende sectoren heen**, en het beleid afstemmen vanuit een gedragen en gemeenschappelijk visie op armoedebestrijding. Het Vlaams actieplan armoedebestrijding of het Vlaams Jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan kan hierbij een leidraad zijn, ook het geïntegreerde jeugdbeleid biedt hiertoe kansen. Begeleiders in de vrije tijd vangen heel wat signalen op die betrekking hebben op andere levensdomeinen. Zij hebben de voelsprietten om de brug te maken. Let wel op dat vrije tijd en jeugdwerk niet louter dient (als instrument) om welzijnsproblemen op te lossen. Ondersteun initiatieven die, vanuit de vertrouwensband met kinderen en jongeren, zelf kiezen om hierop in te zetten.

© Artimedia

Een goede **lokale en bovenlokale netwerk** is belangrijk om het integraal denken te stimuleren. Heel wat lokale besturen ondersteunen deze netwerking, over gemeentegrenzen en beleidsdomeinen heen. Bijvoorbeeld vanuit de netwerken vrijetijdsparticipatie, het Plan Samenleven, de lokale bondgenotennetwerken kinderarmoede, OverKopnetwerken, de Huizen van het Kind en BOA (Buitenschoolse Opvang en Activiteiten). Die netwerking stimuleren, kan je onder meer door:

- ✿ De kennisuitwisseling tussen verschillende beleidsdomeinen (meer dan vrije tijd) te versterken. Dit zowel tussen de eigen Vlaamse administraties als tussen (boven)lokale besturen en organisaties op het terrein. Om ook echt vanuit de leefwereld van kinderen en jongeren in armoede te vertrekken, is het belangrijk **waar mogelijk armoedeorganisaties, ervaringsdeskundigen en andere praktijkorganisaties** te betrekken. De heropstart van het horizontaal permanent armoedeoverleg binnen de Vlaamse administraties, juichen we daarom toe. Waak erover dat het een overleg blijft met reële impact.
- ✿ **De kinderrechtenreflex en de brede (integrale) jeugdwerkreflex van lokale besturen over sectoren en beleidsdomeinen heen te promoten.** Zo kan er werk gemaakt worden van een sterk kinderarmoedebeleid op lokaal niveau. Verschillende lokale besturen hebben al een jeugdwelzijnsoverleg of een (kinder-)armoedeoverleg. Heel wat steden en gemeenten zetten ook in op het label 'kindvriendelijkheid'. Toch is het belangrijk alle diensten mee te nemen in de noodzaak hiervan.
- ✿ **Te zorgen voor een evenwaardige positie van alle partners in het netwerk.** Vlaanderen kan lokale besturen hierin stimuleren via onder het faciliteren van uitwisseling en het ter beschikking stellen van good practices.

Een integrale kijk op vrije tijd betekent ook de erkenning van het belang van de gezinscontext van kinderen en jongeren. Hoewel de betekenis van die context verschilt van gezin tot gezin kan het belang hiervan moeilijk overschat worden. Indien kinderen van jongs af aan merken dat vrije tijd belangrijk is en ook ouders dit ervaren, is het makkelijker dit later mee te nemen in het leven. Het is daarom aangewezen om:

- ✿ **Initiatieven te stimuleren die inzetten op een sterke ouderbetrokkenheid met aandacht voor mensen in armoede,** zeker voor jonge kinderen. Zij voelen zich sneller thuis als ook hun ouders welkom zijn en niet raar bekeken worden. Ouders meekrijgen in de vrije tijd van hun kind(eren) en het vertrouwen opbouwen met hen, is belangrijk om de deelname van kinderen duurzaam te maken. Ouders betrekken van bij het begin, maakt ook de afstemming op lange duur gemakkelijker.
- ✿ **Te investeren in gezinswerkingen rond vrije tijd:** er is momenteel weinig aanbod voor gezinnen in armoede, terwijl de stap naar vrije tijd voor hen geen evidentie is. Er zijn bovendien heel wat gezinnen die nooit met het vrijetijdsaanbod in aanraking komen. Hen begeleiden is niet vanzelfsprekend en kost tijd.

✿ **Barak 2340** is een initiatief van de dienst armoede en maatschappelijke integratie in Beerse. Samen met de jeugd- en de sportdienst werkten ze het concept uit tot een mobiele werking.

✿ **Brede School Beringen** slaat bruggen naar het bestaande aanbod en biedt kinderen een divers vrije tijdsaanbod op school.

✿ **Centrum Kauwenberg** biedt vakanties aan voor gezinnen met uit huis geplaatste kinderen en werkt ervoor op maat samen met voorzieningen en justitie

✿ **vzw Jong** pleit samen met andere actoren in Gent voor sectoroverschrijdende lokale samenwerkingen en gemengde of aanvullende subsidiëring vanuit de verschillende domeinen (zie Memorandum 2023)

3. DENK INTEGRAAL: HET BESTRIJDEN VAN KINDERARMOEDE VRAAGT EEN INTEGRAAL BELEID

Integraal samenwerken is een beleidskeuze. Het vraagt mensen en middelen, tijd en ruimte voor diensten en medewerkers om over de eigen hokjes heen te kijken en met een nieuwe en frisse blik naar de bestaande recepten te kijken. Want **vrije tijd is geen eiland**. Je kan sterke vrijetijdswerkingen voor kinderen en jongeren in armoede niet opzetten als er niet tegelijkertijd in hun welbevinden en levenskwaliteit wordt geïnvesteerd. Wie onderaan de ladder staat, voelt het hardst het tekort aan plaatsen in de kinderopvang, de sociale huisvesting, de jeugdhulp en de (psychologische) hulpverlening. Om echt impact te hebben op de strijd tegen kinderarmoede, is een integrale aanpak nodig. Met plaats voor vrije tijd, maar naast andere domeinen om zo tot een uitgesproken en integraal antwoord te komen. Dat is een belangrijke voorwaarde én succesfactor om van het **bestrijden van kinderarmoede een absolute prioriteit** te maken van de volgende Vlaamse Regering.

“Voor wie dakloos is, bestaat vrije tijd niet, er is enkel te overbruggen tijd.”

- Sarah, Betonne Jeugd

Concreet zijn er heel wat maatregelen en initiatieven nodig en mogelijk om dat integraal beleid vorm te geven. De kinder- en jongerenwerkingen die we betrokken in ons proces, schuiven de volgende maatregelen naar voor:

- ❁ **Investeren in het jongste kind** (de eerste 1000 dagen), vanuit een aanbod dat tegemoet komt aan de noden van gezinnen in armoede, is cruciaal om een verschil te maken. Deze investeringen verdienen zich in een veelvoud terug. Het is immers de leeftijd waarop kinderen zich heel veel eigen maken. Een context met veel positieve stimulansen maakt dan een groot verschil.
- ❁ Investeer in sterke en kwaliteitsvolle **kinderopvang** voor het jongste kind en schaf de voorrangregels voor voltijds tot 4/5de werkenden af.
- ❁ Maak extra middelen vrij om **gezinnen integraal te ondersteunen**.
- ❁ Ook de recente hervorming van de buitenschoolse kinderopvang met het **BOA-decreet** verdient aandacht. De uitgangspunten van BOA zijn goed, maar omdat er te weinig middelen zijn voorzien, zijn de ambities om ook voor kinderen in armoede een sterk aanbod te voorzien, niet haalbaar. Maak ook hier een duidelijke keuze voor meer middelen en werk aan de reële, lokale noden.
- ❁ Werkingen met jongeren signaleren een groot tekort aan **laagdrempelige, toegankelijke en preventieve zorg** nu heel veel jongeren met welzijnsproblemen kampen.
 - Voldoende investeringen in de welzijnssector, de laagdrempelige gezondheidszorg, en jeugdhulp zijn hard nodig.
 - Het is belangrijk te voorzien in laagdrempelige maatregelen dichtbij de jongeren, zoals de verdere uitrol van de eerstelijnspsychologische zorg (ELP), en professionals te ondersteunen om deze rol op te nemen, zonder te verwachten dat iedereen hulpverlener wordt.
 - We pleiten bovendien voor de verdere versterking van Vlaamse OverKopnetwerken en -huizen waar jongeren terecht kunnen voor vragen op verschillende levensdomeinen, en waar ze ook gewoon kunnen 'chillen' of hun vrije tijd kunnen beleven.
- ❁ Inzetten op de uitbreiding van de sociale woningmarkt en andere maatregelen om de **wooncrisis** aan te pakken zijn meer dan nodig. Zorg ook voor een kind- en jongerengerichte aanpak van dak- en thuisloosheid, met specifieke aandacht bij de overgang van jeugdhulp of andere opvangstructuren (o.a. asiel) naar de sociale en private woonmarkt.
- ❁ Meer algemeen en over verschillende beleidsdomeinen heen, zien we dat de **overgang van minderjarigheid naar meerderjarigheid** specifieke uitdagingen met zich meebrengt. Het is daarom belangrijk het beleid te versterken dat zich richt op jongeren in deze transitieleeftijd met een focus op jongeren in een kwetsbare positie.
- ❁ **Zet ook in op inkomensverhogende maatregelen.** Voor Vlaanderen zitten hier vooral mogelijkheden in het inzetten op een hogere sociale toeslag en een volledige indexering van het **Groeipakket**. Voor een helder standpunt rond deze en andere armoede-bestrijdende maatregelen, verwijzen we naar het memorandum van het Netwerk tegen Armoede.

✿ **Wolfpack** zet in op een pedagogisch project in de vrije tijd via sport. Zij zien ook het 'gat' na 18 jaar en pleiten voor meer en toegankelijke ondersteuning eens je van school weg gaat.

✿ **Betonne Jeugd** botst op het lokale en Vlaamse woonbeleid

✿ Lees het Memorandum van het Vlaams Netwerk tegen Armoede Verkiezingen 2024

4. ZET MEER IN OP INTEGRALE BASISWERKINGEN

Integraal werken is een principe dat sterk in de praktijk wordt gebracht door brede scholen en bepaalde initiatieven van kinderopvang. Zij vertrekken vanuit een ander levensdomein (onderwijs, opvang, ...) en bieden kinderen kansen om kennis te maken met verschillende vormen van vrijetijdsbesteding.

Integraal werken in de jeugdsector betekent dat een jeugdwerking zich niet louter op vrije tijd focust, maar ook inzet op andere noden. Binnen het domein jeugd speelt het jeugdwerkwerk een sleutelrol op het kruispunt tussen die levensdomeinen en zet het intern structuren op die domeinoverschrijdend werken mogelijk maken. Ze zetten ook netwerken op zodat jongeren vlotter gehoord en doorverwezen worden. Hetzelfde geldt voor de jongerenwerkingen van de erkende armoedeverenigingen. Zo zetten ze als echte brugorganisaties in op drie niveaus die sterk verbonden zijn met elkaar: basiswerk, projectwerk en beleidswerk.

Maar ook veel **bottom up-initiatieven binnen de jeugdsector en binnen de sportsector** – bijvoorbeeld de sociaal-sportieve werkingen - zetten in op andere noden dan vrije tijd en bieden bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding of een vorm van (psycho-)sociale coaching aan. Zo bereiken zij jongeren die elders niet bereikt worden. Hun werking, erkenning en subsidiëring is precair en hangt vaak af van projectmiddelen en gedreven vrijwilligers.

“Wachten op wat je toekomst heeft zware gevolgen en is geen optie als je jong bent”

- uit het Manifest Luistert! van vzw Jong

Gezien de noden op het terrein, is **extra ondersteuning en erkenning van het werk** dat hier gebeurt, aangewezen:

- ✿ **Duurzame financiering, bestaanszekerheid en een toekomstgericht perspectief voor deze verschillende vormen van integraal jeugdwerk is broodnodig.** Er werden afgelopen legislatuur inspanningen geleverd, maar de noden op het terrein blijven zeer groot. Er zou werk gemaakt moeten worden van een consequent groeipad van de basissubsidie in functie van de noden op het terrein.
- ✿ Om dicht bij de leefwereld van kinderen en jongeren in armoede te staan en vanuit hun noden en behoeften te vertrekken, is het **belangrijk dat dit werk bottom-up groeit en kan uitgevoerd worden door onafhankelijke middenveldorganisaties.**
- ✿ **Geef erkenning aan de inspanningen die zelforganisaties en vrijwilligerswerkingen leveren** op het terrein. Hun initiatieven zijn vaak heel waardevol in het kader van armoedebestrijding, maar soms nog te weinig zichtbaar voor de buitenwereld.
 - Zorg voor **laagdrempelige en toegankelijke subsidies** voor zelforganisaties die ingezet kunnen worden om integraal te werken rond de noden van de door hen bereikte kinderen en jongeren.
 - Werk een **inspiratiepakket** uit voor lokale besturen om deze werkingen te ondersteunen (logistiek, financieel, kennisdeling, delen van netwerken).
 - Heb **aandacht voor de rompslomp** (zie regulitis.be) waarmee verenigingen te maken krijgen: zeker voor kleinere verenigingen en zelforganisaties is die onhaalbaar. Werk procedures uit op maat of bekijk i.s.m. de federale overheid, de mogelijkheid om een laagdrempeliger juridisch statuut toe te kennen aan deze organisaties.
- ✿ Vandaag bestaan er subsidies voor vernieuwende projecten binnen jeugdwerk en cultuur. Dat is goed, maar **onderzoek ook de mogelijkheid om organisaties structureel te erkennen en subsidiëren als zij een stap verder willen zetten en vanuit hun basiswerking rond vrije tijd ook andere functies (bijvoorbeeld welzijn) als een vast onderdeel van hun werking opnemen.** Vaak passen zij niet of onvoldoende in de bestaande erkenningskaders omdat ze voor elk apart levensdomein de criteria niet halen. Maar opgeteld leveren ze bijzonder waardevol werk. Met name voor de sociaal-sportieve werkingen, pleiten we voor een kader opdat deze praktijken kunnen ondersteund worden, groeien, professionaliseren en sterker verbinden met welzijnsactoren.

❁ **Chapp de mic** wil een open huis naast de eigen creatieve werking, waar je een luisterend oor vindt, maar evengoed eten in een koelkast voorhanden is, en jongeren de weg getoond wordt naar andere ondersteuning in onderwijs, recht, gezondheid...

❁ **vzw Jong** betreft jongeren in wijkwerkingen. Eigen methodieken en een brede benadering van de kinderen en jongeren zorgt voor hechtere banden en groeikansen die de vrije tijd overstijgen.

❁ Zie ook het **rapport Verbindingsambassadeurs** voor het jeugdwerk. 2023 p. 96 *“Het is ook belangrijk om dat contact niet te smal en functioneel af te bakenen op gebied van vrije tijd. Het gaat over een brede interesse en betrokkenheid op mensen, zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde en op de rol die vrije tijd vervult in hun leven.”*

❁ Zie ook **KeKi Vooronderzoek 2023** p.18 “Werken aan veiligheid, vertrouwen en een relatie is onmisbaar voor de vrije tijd van kinderen en jongeren in armoede. Dit is echter ook vaak ‘onzichtbaar’ werk.

❁ Het rapport precaire sociaal-sportieve praktijken bevat 5 aanbevelingen om de uitdagingen waar deze werkingen mee te maken hebben, het hoofd te bieden.

5. INNOVEER ÉN INVESTEER DUURZAAM IN BEWEZEN WERKVORMEN

In een veranderende samenleving is innovatie en het blijven in vraag stellen van de eigen aanpak, de enige manier om relevant te blijven. Met projectmiddelen kan ingezet worden op transversale thema's, op nieuwe werkvormen, een aanpak die zich specifiek richt op een bepaalde groep kinderen en jongeren. We denken hierbij onder meer aan:

- ❁ Middelen om **groepen te bereiken die vandaag minder bereikt worden** en waar een organisatie specifiek mee aan de slag gaat.
- ❁ Investerings met bijkomende middelen in **het digitaal outreachend werken vanuit een jeugdwerk- en welzijnsinstek** en een duidelijk handelingskader.

Vanuit verschillende subsidielijnen konden organisaties de voorbije jaren dan ook inzetten op een aantal van deze uitdagingen, een goede zaak.

Maar het is belangrijk om in projecten te kunnen stappen met een redelijke looptijd. Voor complexe thema's zoals armoede zou die minimaal 3 à 4 jaar moeten zijn. **Nu zijn projecten vaak te kort om duurzaam een verschil te maken.** Bovendien is de tijd om in te tekenen op projecten en de tijd tussen toekenning en verwachte opstart vaak te kort om mensen aan te werven, partners te zoeken en evenwichtige (gelijkwaardige) samenwerkingen uit te bouwen.

© Artimedia

Projectmiddelen kunnen dus een grote meerwaarde bieden want flexibiliteit, witruimte en ruimte voor maatwerk en experiment zijn cruciaal voor innovatie. Maar -en dat wordt soms vergeten - wat succesvol is, moet ook geconsolideerd worden! Kwalitatieve maatstaven en impact moeten daarbij de leidraad zijn. Intussen zien we dat **heel wat werkvormen afhankelijk zijn van tijdelijke projectmiddelen**. Nochtans gaat het vaak over werkvormen die intussen hun waarde meer dan bewezen hebben, zoals het outreachend werken, het werken met brugfiguren of verbindingsambassadeurs, het inzetten van ervaringsdeskundigheid, ... Als de projectmiddelen op zijn, dreigt de werking verloren te gaan, alsook de inspanningen naar de jongeren, die plots een vertrouwenspersoon verliezen.

- ✿ Flexibele en laagdrempelige projectfinanciering is belangrijk om met nieuwe werkvormen te experimenteren. Maar wanneer ze hun waarde en impact bewezen hebben, is het belangrijk de **subsidies ook te verankeren** en naar een structurele ondersteuning toe te werken.
- ✿ Die structurele, duurzame en voorspelbare ondersteuning van bewezen werkvormen is nodig om organisaties **bestaanszekerheid, toekomstperspectief en groeipotentieel te bieden**.
- ✿ Geef meer ruimte aan kwalitatieve criteria:
 - **Outreachend werken vraagt meer tijd en begeleiding**, en bereikt vaak minder grote groepen kinderen en jongeren, terwijl het resultaat erg waardevol is. Het is belangrijk dat het beleid hiervoor de nodige ruimte maakt in de beleidsinstrumenten.
 - Het bereiken van kinderen en jongeren in armoede vraagt een aangepaste benadering. **Die begint vaak heel nabij, kleinschalig, vraagt veel tijd en is een proces van vertrouwen**. Dat strookt niet altijd met kwantitatieve criteria die druk leggen op landelijke jeugdorganisaties om een bepaald bereik te behalen. Ook op dat vlak is het belangrijk de nodige ruimte te creëren in de beleidsinstrumenten.
 - **Zet in op het meten en onderzoeken van impact van werkvormen en werksoorten die inzetten op verschillende vormen van integraal werk**. Goede - en minstens deels kwalitatieve- onderzoeken naar deze werkvormen en werksoorten, geven legitimiteit aan het werk en vermijden dat elke organisatie opnieuw het warm water uitvindt of zich telkens opnieuw moet verantwoorden voor de gebruikte werkvorm.

© Artimedia

- ❁ vzw Lejo gelooft in de kracht van experiment, maar merkt dat projectmiddelen een duurzaam verhaal in de weg kunnen staan
- ❁ Hit The City heeft een groeiend aantal jongeren in de werking. De kwaliteit komt soms onder druk te staan doordat ze te weinig begeleiders hebben

6. ZORG VOOR EEN BETAALBAAR EN BETER BEKEND VRIJETIJD SAANBOD

Vrije tijd blijft duur, je moet je weg ernaar vinden en zelfs dan blijven allerlei drempels overeind. **Om vrije tijd toegankelijker te maken zijn de voorbije jaren een aantal instrumenten uitgewerkt** zoals de (boven)lokale netwerken vrijetijdsparticipatie, de UITPAS, Iedereen Verdient Vakantie, de Rap Op Stapkantoren, Vrijuit, ... Meestal gaat het hierbij om mechanismen waarbij er een samenwerking is tussen een lokaal of bovenlokaal bestuur en aanbieders van vrije tijd.

“Het effect op mensen in armoede bij straffe vrije tijd en cultuur is meer dan het geld waard”

- deelnemer expertenpanel Vrij Spel?!

Een aantal van deze mechanismen zijn **echter heel afhankelijk van lokale middelen (personeel, werking, ...)**. Of je kan gebruik maken van een Rap op Stapkantoor of een UiTPAS, hangt dus sterk af van waar je woont. Bovendien verschillen de voordelen van regio tot regio.

- ✿ In samenwerking met de lokale besturen moet Vlaanderen streven naar een **structureel kortingstarief van 80% op alle vrijetijdsactiviteiten** voor mensen met een verhoogde tegemoetkoming of in schuldbemiddeling. De non take-up van vrije tijd blijft immers heel hoog, ook voor wie de kortingssystemen al kent.
- ✿ Het is in functie van een uniformer systeem, maar ook door de moeilijke budgettaire situatie van veel steden en gemeenten ook noodzakelijk dat Vlaanderen zelf mee investeert in de UiTPAS om zo tot **één globale Vlaamse UiTPAS** te komen. Daarvoor moeten natuurlijk ook voldoende “participatiemiddelen” uitgetrokken worden.
- ✿ Een eenduidiger systeem is ook belangrijk om mensen te informeren over de mogelijkheden. Door alle verschillen zien veel mensen door de bomen het bos niet meer. Daarom zou Vlaanderen in samenwerking met lokale besturen maximaal moeten **inzetten op de uitrol van toegankelijke Rap op Stapkantoren en vrijetijdsloketten** om gezinnen, kinderen en jongeren wegwijs te maken in de mogelijkheden van vrije tijd. De aanwezigheid van vrijetijdsambtenaren op laagdrempelige ontmoetingsplaatsen, overkophuizen,... kan een eerste stap zijn hierbij.
- ✿ **Iedereen Verdient Vakantie biedt een rijk aanbod, maar toch blijft het aanbod soms nog te duur.** Het Netwerk tegen Armoede pleit voor een verhoogde korting van 80 % voor iedereen met een verhoogde tegemoetkoming. We onderschrijven dit.
- ✿ Ook **vakantiekampen en zelfs schooluitstappen zijn voor veel mensen vandaag nog onbetaalbaar.** Werk over de departementen (onderwijs, toerisme, sport, cultuur, jeugd, ...) heen aan oplossingen voor deze betaalbaarheidsproblematiek.
- ✿ Willen we het vrijetijdsaanbod écht voor iedereen toegankelijk maken, is het absoluut nodig om zeker in landelijke gebieden extra te investeren in mobiliteitsmogelijkheden voor gezinnen en jongeren met beperkte middelen. Fietslessen en andere kleinschalige initiatieven zijn daarbij een goede zaak, maar zonder **extra investeringen in het openbaar vervoer**, raken de structurele problemen (19% van de Belgen ervaart vervoersarmoede) niet opgelost.
- ✿ Ten slotte stippen we nog aan dat ook veel vrijetijdsactoren met vragen zitten als ze willen doorverwijzen naar welzijnsactoren. Ze hebben er vaak te weinig kennis van de sociale kaart voor. Daarom is het belangrijk om **in te zetten op toegankelijke -deels lokale, deels Vlaamse- informatie over het welzijnslandschap** en het aanbieden van vormingen en infosessies hierover aan vrijetijdsactoren

-
- ✿ KSA, Chiro en ander jeugdwerk gebruikt naast de Uitpas een eigen aanvullend fonds. Daarnaast wijzen ze op het belang van netwerking en samenwerking.
 - ✿ Nakama en Loupix bieden zoveel mogelijk gratis aan.
-

7. INVESTEER IN DE TOEGANKELIJKHEID VAN HET BREDE VRIJETIJDAAANBOD

De drempel naar vrije tijd is helaas niet beperkt tot de kostprijs ervan. Er blijven nog heel wat hindernissen te overwinnen als we willen dat vrije tijd voor iedereen toegankelijk is.

Daarom moet iedereen in de samenleving zijn verantwoordelijkheid opnemen, ook de meer gevestigde vrijetijdsaanbieders. Dit gebeurt onder andere door in te zetten op de 7 B's van toegankelijkheid en **te zorgen dat het aanbod niet alleen bekend, en betaalbaar is, maar ook bereikbaar, beschikbaar, begrijpelijk, bruikbaar en betrouwbaar**. Gelukkig zijn er al heel wat mooie initiatieven en experimenten op het terrein, ook door de meer gevestigde spelers. Maar de kloof blijft groot en werken aan toegankelijkheid doe je niet met een "quick fix". Het vergt een continue investering en vaak vraagt het ook om een nieuwe kijk op de groepen die je vandaag nog niet bereikt. Het behelst heel veel aspecten: het stopt niet als de informatiedrempel overwonnen wordt en de horde van het (digitaal) inschrijven is genomen. Zorgen voor een warm welkom, opvolgen en echt verbinden met het aanbod is vervolgens een stevige uitdaging.

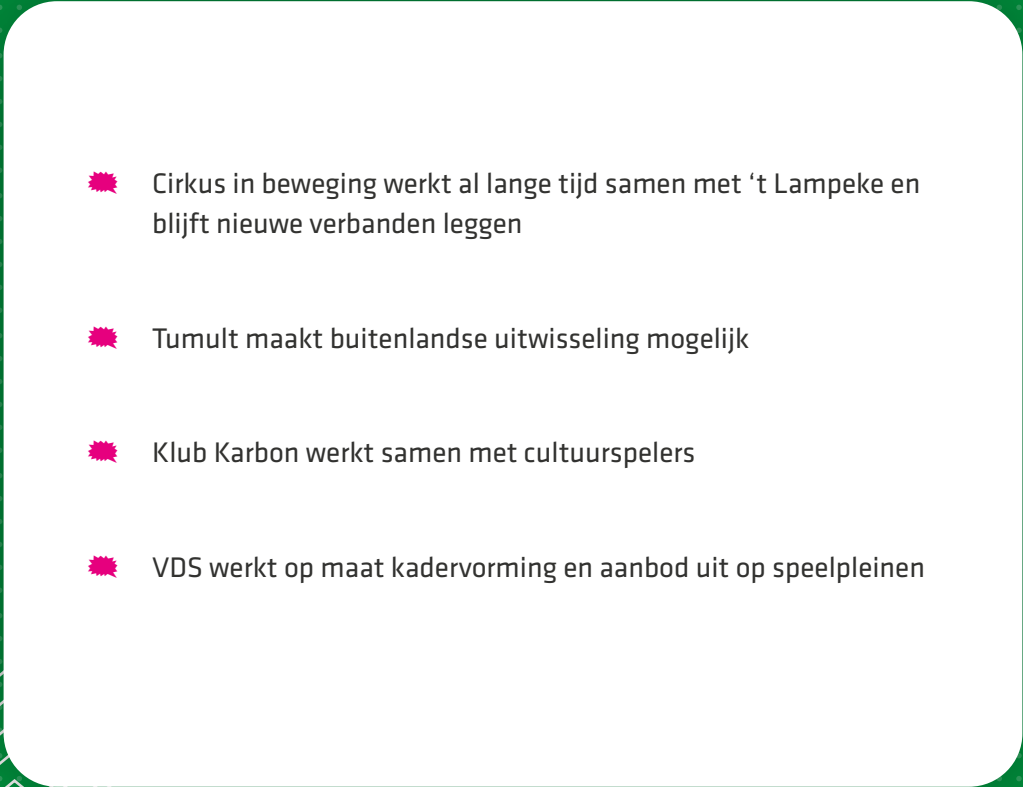
Het is belangrijk dat zowel de Vlaamse overheid als de lokale besturen nog sterker inzetten op **het ondersteunen van vrijetijdsaanbieders om hieraan te werken, zonder te vertrekken van een doorstroomlogica** die vertrekt van de gedachte dat deelname aan de jeugdbeweging of de lokale sportclub, ...het ultieme doel moet zijn. Dat gaat immers voorbij aan het feit dat veel van deze werkingen met jonge vrijwilligers en een wisselende bezetting werken.

© Artimedia

Die ondersteuning kan veel verschillende vormen aannemen (campagnes, vormingen, tools, ...), maar vooral ook de inzet van personeelsmiddelen dichtbij de praktijk om dit waar te maken, is cruciaal.

- ✿ Met Komaf ondersteunt de Vlaamse overheid de jeugdsector en de lokale besturen op het vlak van kennisontwikkeling en onderzoek. Ook binnen de sport lopen een aantal trajecten rond meer toegankelijkheid. Elk klein initiatief is daarbij een stap in de goede richting. Maar er blijft veel werk aan de winkel. Daarom is het belangrijk om **blijvend en over verschillende legislaturen heen te investeren in de ontwikkeling van knowhow op dit vlak** via een sterk expertisenetwerk of -centrum. Die investering is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verschillende sectoren (i.c. sport, jeugd en cultuur)
- ✿ **Waardeer het vrijwilligerswerk:** in jeugdbewegingen, sportclubs, speelpleinwerkingen, ... zetten veel jongeren zich belangeloos in, maar het is niet evident om altijd voldoende vrijwilligers te vinden. Voor specifieke werkingen (bijvoorbeeld speelpleinwerking voor kinderen met een beperking) is dit absoluut cruciaal, want hier overstijgt de vraag heel sterk het aanbod.
- ✿ **Moedig structurele samenwerkingen aan tussen aanbieders van vrije tijd en werkingen die kinderen en jongeren in armoede bereiken.** Aanbieders van jeugdwerk, sport of cultuur die hun eigen toegankelijkheid willen verhogen, werken vaak samen met instellingen en organisaties uit het (jeugd-)welzijnswerk, verenigingen waar armen het woord nemen en zelforganisaties van jongeren met een migratieachtergrond. Dergelijke samenwerkingen zijn vaak erg succesvol als er vertrokken wordt vanuit een evenwaardige positie en als er voldoende tijd genomen wordt voor een procesmatige aanpak en het ontwikkelen van een gezamenlijke taal. Ook het hebben van vertrouwenspersonen die in beide richtingen de drempels kunnen verlagen, is cruciaal.
- ✿ **Voorzie structurele middelen voor de koepelorganisaties binnen jeugd en sport** om lokale groepen te begeleiden voor het waarmaken van inclusie in de praktijk, niet enkel in hun werving maar in hun gehele werking. Dit vergt een intense begeleiding met aandacht voor heel wat aspecten (bewustmaking vrijwilligers, warm onthaal, kosten, alcoholbeleid, ...).
- ✿ **Het inschrijven voor een sportclub**, een jeugdbeweging en vooral bepaalde zomerkampen is niet evident. Voor veel kampen- met name de meest populaire- is er de race om als eerste in te schrijven. Vaak moet men ook al op voorhand betalen. Voor gezinnen in armoede is dit echter vaak geen optie. Bovendien moet je over veel digitale vaardigheden beschikken nu ook bij lokale besturen de loketten meer en meer verdwijnen. **Moedig aanbieders van vrije tijd daarom aan om hun inschrijvingssystemen kritisch tegen het licht te houden en ook plaatsen vrij te houden voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren.** En weet: eenmaal ingeschreven zijn er nog steeds heel wat drempels om rekening mee te houden.

-
- ❁ Cirkus in beweging werkt al lange tijd samen met 't Lampeke en blijft nieuwe verbanden leggen
 - ❁ Tumult maakt buitenlandse uitwisseling mogelijk
 - ❁ Klub Karbon werkt samen met cultuurspelers
 - ❁ VDS werkt op maat kadervorming en aanbod uit op speelpleinen

8. STIMULEER DE ONTWIKKELING VAN VEILIGE EN TOEGANKELIJKE PUBLIEKE RUIMTES

Veel vrije tijd vindt niet plaats vanuit een georganiseerd aanbod. **Kinderen, tieners, jongeren, zoeken hun plaats op een plein, de straat, het voetbalterrein of de foyer van het cultuurcentrum, ...** Dat geldt zeker voor jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, die vaak weinig privéruimte hebben. Die plaats in de publieke ruimte is cruciaal voor het welzijn van jongeren en hun gevoel van verbondenheid met de samenleving. Het is dus belangrijk proactief in te zetten op veilige publieke ruimtes voor de jongeren.

Toch worden jongeren die gebruik maken van de publieke ruimte als een “probleem” gezien. Heet het bij kinderen nog dat ze ‘spelen’ op straat, dan is dat bij jongeren ‘rondhangen’: een term die in sé niet negatief is, maar vaak wel vanuit een probleembril wordt bekeken. Nochtans is rust en ontspanning een recht (kinderrechtenverdrag artikel 31), en ‘rondhangen’ hoort daarbij. Dus laat het ons vooral normaliseren en niet elke rondhangende jongere als overlast beschouwen.

“Wat een terrasje doen is voor volwassenen, is hangen voor ons, jongeren.”

- Yassin Hens, Betonne Jeugd

© Artimedia

Een doordacht ruimtebeleid en investeren in een positieve beeldvorming is alleszins een belangrijk vertrekpunt:

- ❁ Laat ons kinderen en jongeren als **legitieme gebruikers van die publieke ruimtes** beschouwen. En dus **ook vertrekken vanuit hun behoeften bij de ontwikkeling van deze ruimtes**, zodat ze die als veilig ervaren (“safer spaces”) en als ruimtes waarmee ze zich verbonden voelen en zich mee kunnen identificeren.
- ❁ Vlaanderen kan lokale overheden stimuleren om **niet-georganiseerde vrijetijdsactiviteiten in de openbare ruimte** te faciliteren en zo bijdragen aan een positieve beeldvorming. Ze kunnen werken aan een consistent buitenspelbeleid (zie o.m. buitenspelen.be) en openbare ruimten ontwikkelen die ontmoetingen mogelijk maken en plaats bieden aan kinderen en jongeren, zeker in kwetsbare wijken.
- ❁ Lokale besturen kunnen gemotiveerd worden om **nabije professionals** te betrekken. Dit kunnen laagdrempelig aanspreekbare jeugd- of buurtwerkers zijn die mee waken over het publieke en democratische karakter van de publieke ruimte. Tegelijk zorgt dat ook voor veiligheid, zowel voor jongeren, als voor de buurt. Het inzetten van meer blauw op straat heeft enkel zin als er kan worden geïnvesteerd in een vertrouwensrelatie met de gebruikers van de ruimte en het ‘rondhangen’ niet gecriminaliseerd wordt.
- ❁ Er zijn heel wat mooie voorbeelden waar de publieke ruimte inspeelt op noden en behoeften van jongeren. Die **voorbeelden verzamelen en verspreiden** – ze ook via de media onder de aandacht brengen – werkt inspirerend naar besturen, jongeren en ouders, buurten, enz.:
 - praktijken die kinderen en jongeren erkennen als gebruikers van de publieke ruimte en betrekken bij het vormgeven ervan.
 - voorbeelden van kindvriendelijke infrastructuur en plekken die voor jongeren een meerwaarde zijn, ontmoetingsplaatsen, ...
 - voorbeelden van het gebruik van de ruimten: bijvoorbeeld laagdrempelige vrijetijdsactiviteiten die er plaatsvinden onder begeleiding van vrijwilligers, de inzet van brugfiguren of mensen die er mee over waken dat de ruimte bruikbaar is voor verschillende groepen.

✿ Vrijwilligers van Loupix en Nakama willen kinderen die op straat spelen betrekken bij hun activiteiten

✿ Betonne Jeugd ervaart te enge en veroordelende blikken op 'hangjongeren'

✿ Villa Caloes ging in gesprek met de buurt

PODCASTS EN CYPHER IKV VRIJ SPEL?!

Yeboah 'AKB' ging aan de slag met jongeren bij Cachet vzw en Chapp de Mic. Hij vroeg hen via creatieve methodieken naar hun vrije tijdsbeleving. Dit mondde uit in een cypher en twee podcasts, die je hier kan beluisteren.

- ✿ CHYPER door jongeren van Chapp de mic
https://www.youtube.com/watch?v=BYnLEYph4C4&list=PLP_qryAx07WXEMrzYUpbhuVJSD5b4KFq&index=1
- ✿ PODCAST aflevering met Kamillas & Gustavo
https://www.youtube.com/watch?v=abLNbTh1-MI&list=PLP_qryAx07WXEMrzYUpbhuVJSD5b4KFq&index=2
- ✿ Podcast aflevering Nina en Indy
https://www.youtube.com/watch?v=HeF0btSwq_k&list=PLP_qryAx07WXEMrzYUpbhuVJSD5b4KFq&index=4

LEESLIJST

- ❁ Adviesrapport Jongeren aan het woord over vrije tijd en welbevinden, Netwerk tegen Armoede, 2023
- ❁ Aanbevelingsrapport BruKet, JES i.s.m. Sonja Erteejee, VGC, Cachet vzw, D'Broej vzw, juni 2022-juni 2023
- ❁ Analyserapport Evaluatie UitPas, Netwerk tegen Armoede
- ❁ Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het Jeugddecree van 23 november 2023 <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be>
- ❁ Beleidsaanbevelingen voor meer vrijetijdskansen voor jonge nieuwkomers. 10 geleerde lessen uit het project wereldspelers. De Ambrassade, Wereldspelers, 2017
- ❁ Beleidsadvies. Armoede en het recht op vrije tijd. Een verkennend vooronderzoek, Kenniscentrum Kinderrechten, 2023
- ❁ Drempels onderweg naar meer en sterker open jeugdwerk. 5 sleutels tot succes, Formaat, 2023
- ❁ Generatie 2030. Recht op vrije tijd. De Ambrassade
- ❁ Inspiratienota “vrije tijd” Vlaams Actieplan Armoede- bestrijding 2025-2029, Netwerk tegen Armoede, 2024
- ❁ Jongeren in cijfers en letters 5. Bevindingen uit de JOP-monitor 2023, Susan Lagaert, Stefaan Pleysier, Johan Put, Jessy Siongers, Bram Spruyt en Lieve Bradt (red.), Jop, OWL Press 2024
- ❁ Kinderen tonen de weg. Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat 2022-2023
- ❁ Luistert! Een manifest voor het welzijn van Gentse jongeren, vzw Jong, 2023
- ❁ Masterproef De betekenis van (on)georganiseerde vrijetijdsbesteding voor jongeren in beroepsgerichte opleidingen. Een kwalitatief onderzoek bij 12- tot 18-jarigen. Ciel Eeckhout, promotor Lieve Bradt, 2020-2021 Memorandum vzw Jong, JES, Lejo vzw, Graffiti, Larf!, Kinky Star en Averroes, 2023
- ❁ Memorandum van het Vlaams Netwerk tegen Armoede Verkiezingen 2024
- ❁ Memorandum Sociaal Sportief Platform, Sociaalsportief.be, 2023
- ❁ Memorandum Arktos, 2023 · Nederlands Jeugdinstituut <https://www.nji.nl/vrije-tijd/manieren-om-je-vrije-tijd-te-besteden>
- ❁ Overbruggen.be
- ❁ Recht op vrije tijd op de brug tussen jeugdhulp, jeugdwerk en andere vrijetijdsaanbieders. Onderzoek in opdracht van Agentschap Opgroeien en in samenwerking met Departement Cultuur, Jeugd & Media, Karen Claessens en Leen Sebrechts, AP Hogeschool, 2024

Colofon

Dit is een publicatie van Demos vzw,
kenniscentrum voor participatie en democratie / juni 2024

Een publicatie van

Demos vzw

Verantwoordelijke uitgever

Gijs Justaert

Grafische vormgeving

Irma Merckx

Contact en meer info

Demos

Saintelettesquare 19 B – 1000 Brussel

T +32 (0)2 204 07 00

E info@demos.be

www.demos.be

[Demos vzw](#) | [LinkedIn](#)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

© Artimedia

Redactie: Turid Sintobin, Bart Ketelslegers, Gijs Justaert

Demos vzw | [Demos.be](https://demos.be)

2024

Vlaanderen
verbeelding werkt